Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JULIANE KOKOTT
przedstawiona w dniu 7 sierpnia 2018 r.[1]

Sprawy połączone C-325/18 PPU i C-375/18 PPU

Hampshire County Council
przeciwko
C.E.,
N.E.

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Court of Appeal (sąd apelacyjny, Irlandia)]

Pilny tryb prejudycjalny – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 – Jurysdykcja, uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – Związek z konwencją haską dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę – Wniosek o stwierdzenie wykonalności – Środek zaskarżenia – Termin na wniesienie wspomnianego środka zaskarżenia – Możliwość przedłużenia terminu – Prawo do skutecznej ochrony sądowej – Zakres – Wykonanie orzeczenia przed doręczeniem rodzicom orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności wspomnianego orzeczenia – Zapewnienie effet utile (skuteczności) środka zaskarżenia od orzeczenia w przedmiocie stwierdzenia wykonalności – Nakaz zabezpieczający

Spis treści

I. Wprowadzenie 3

II. Ramy prawne 4

A. Prawo międzynarodowe i prawo Unii 4

1. Konwencja haska 4

2. Rozporządzenie nr 2201/2003 5

B. Prawo irlandzkie 9

III. Okoliczności powstania sporu 9

IV. Postępowanie przed Trybunałem i pytania prejudycjalne 13

1 Język oryginału: francuski.

V. Ocena 14

A. W przedmiocie dopuszczalności odesłania prejudycjalnego 14

B. W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego w sprawie C-325/18 PPU 15

1. Możliwość wystąpienia o stwierdzenie wykonalności orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 niezależnie od procedury haskiej 16

2. Brak możliwości wystąpienia z wnioskiem na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 o stwierdzenie wykonalności orzeczenia zarządzającego powrót dziecka niezwiązanego z orzeczeniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej 18

3. Wniosek pośredni 19

C. W przedmiocie pytań prejudycjalnych drugiego i trzeciego w sprawie C-325/18 PPU oraz pytania prejudycjalnego w sprawie C-375/08 PPU 20

1. W przedmiocie terminu (pytania prejudycjalne drugie i trzecie w sprawie C-325/18 PPU) 20

a) Uwagi wstępne 20

b) W przedmiocie możliwości przedłużenia terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 22

c) W przedmiocie zachowania równowagi w przypadku przedłużenia terminu do wniesienia środka zaskarżenia, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 23

1) Waga przekroczenia terminu 24

2) Cele rozporządzenia nr 2201/2003 24

3) Naruszenie prawa do skutecznego środka prawnego 25

4) Związek przyczynowy między uchybieniem terminowi a postępowaniem organu administracji 27

5) Zachowanie stron 28

d) Wniosek pośredni 28

2. W przedmiocie nakazu (sprawa C-375/18 PPU) 29

a) Uwagi wstępne 29

b) W przedmiocie zakazu anti-suit injunctions 30

c) W przedmiocie przydatności nakazu zabezpieczającego w okolicznościach postępowania głównego 32

d) Wniosek pośredni 33

VI. Wnioski 33

I. Wprowadzenie

1. Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003, zwane „rozporządzeniem Bruksela II bis”[2], to akt prawa unijnego, który ma zastosowanie w szczególności wówczas, gdy chodzi o uznanie i wykonanie orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej w innym państwie członkowskim. W odniesieniu do przypadków bezprawnego uprowadzenia dzieci z naruszeniem prawa do pieczy wspomniane rozporządzenie inkorporuje i uzupełnia przepisy konwencji haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze w dniu 25 października 1980 r. (zwanej dalej „konwencją haską”).

2. W niniejszej sprawie powstaje kwestia relacji pomiędzy tymi dwoma aktami prawnymi w sytuacji, kiedy angielska rodzina z obawy przed odebraniem jej dzieci przez lokalny organ administracji właściwy w sprawach opieki nad dziećmi uciekła do Irlandii z dwu- lub trzydniowym niemowlęciem oraz z dwojgiem dzieci w wieku trzech i pięciu lat.

3. Lokalny organ administracji w pierwszej kolejności uzyskał, pod nieobecność rodziców, orzeczenie sądu angielskiego zobowiązujące do umieszczenia dzieci pod opieką państwa i zarządzające ich powrót do Anglii, a następnie orzeczenie sądu irlandzkiego o stwierdzeniu jego wykonalności na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003. Wreszcie, zanim wspomniane orzeczenie o stwierdzeniu wykonalności zostało doręczone rodzicom, angielski organ administracji wspierany przez odpowiednie irlandzkie organy administracji przystąpił do jego wykonania, sprowadzając dzieci do Anglii bez wiedzy ich rodziców. Rodzice wnieśli w Irlandii, z dwudniowym opóźnieniem w stosunku do terminu wynikającego z rozporządzenia nr 2201/2003, środek zaskarżenia od orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności. W tym czasie angielski organ administracji wszczął w Anglii postępowanie przedmiocie adopcji niemowlęcia.

4. W tych okolicznościach sąd odsyłający zwraca się do Trybunału w pierwszej kolejności z pytaniem, czy okoliczność, że angielski organ administracji oparł się na ogólnych przepisach rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczących wykonywania orzeczeń wydanych w innym państwie członkowskim w celu uzyskania stwierdzenia wykonalności orzeczenia angielskiego w Irlandii, stanowiła obejście szczególnych procedur ustanowionych w odniesieniu do międzynarodowego uprowadzenia dzieci na mocy konwencji haskiej w związku z rozporządzeniem nr 2201/2003.

5. Następnie sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy termin do wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia stwiedzającego wykonalność określony w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 może zostać przedłużony, w szczególności w przypadku, w którym orzeczenie zostało wykonane przed doręczeniem orzeczenia stwierdzającego wykonalność osobie, w stosunku do której wystąpiono o wykonanie.

6. Wreszcie sąd odsyłający, do którego również został skierowany wniosek o wydanie środka zabezpieczającego mającego na celu orzeczenie w stosunku do angielskiego organu administracji nakazu zabezpieczającego w postaci zakazu prowadzenia przez ten organ postępowania przedmiocie adopcji niemowlęcia oraz wszczęcia postępowania przedmiocie adopcji dwojga starszych dzieci, zwraca się do Trybunał o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie temu, aby sąd ten wydał taki nakaz w stosunku do organu administracji publicznej innego państwa członkowskiego.

2 Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 243; sprostowania: Dz.U. 2007, L 179, s. 56; Dz.U. 2009, L 70, s. 19; Dz.U. 2009, L 347, s. 32), w wersji zmienionej rozporządzeniem (WE) nr 2116/2004 Rady z dnia 2 grudnia 2004 r. (Dz.U. 2004, L 367, s. 1).

II. Ramy prawne

A. Prawo międzynarodowe i prawo Unii

1. Konwencja haska

7. W świetle art. 1 konwencji haskiej ma ona na celu w szczególności „zapewnienie niezwłocznego powrotu dzieci bezprawnie uprowadzonych lub zatrzymanych w jednym z umawiających się państw".

8. W świetle art. 3 konwencji haskiej u*prowadzenie* lub zatrzymanie *dziecka* będzie uznane za bezprawne, jeżeli:

„a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym *dziecko* miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed *uprowadzeniem* lub zatrzymaniem;

[…]

Prawo do pieczy określone w literze a) może wynikać w szczególności z mocy prawa, z orzeczenia sądowego lub administracyjnego albo z porozumienia mającego moc prawną w świetle prawa tego państwa".

9. Zgodnie z art. 12 akapit pierwszy konwencji haskiej:

„Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu art. 3, a w chwili wpłynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej umawiającego się państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka".

10. Artykuł 13 konwencji haskiej ma następujące brzmienie:

„Bez względu na postanowienia artykułu poprzedzającego [poprzedniego artykułu] władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydania dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:

[…]

b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w niekorzystnej sytuacji.

Władza sądowa lub administracyjna może również odmówić zarządzenia powrotu dziecka, jeżeli stwierdzi, że dziecko sprzeciwia się powrotowi oraz że osiągnęło ono wiek i stopień dojrzałości, przy którym właściwe jest uwzględnienie jego opinii […]".

2. Rozporządzenie nr 2201/2003

11. Artykuł 1 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi, co następuje:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach cywilnych dotyczących:

[…]

b) przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej.

2. Sprawy, o których mowa w ust. 1 lit. b), dotyczą w szczególności:

a) pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem;

b) opieki, kurateli i podobnych instytucji prawnych;

c) wyznaczenia oraz zakresu zadań każdej osoby lub jednostki, która jest odpowiedzialna za osobę lub majątek dziecka, reprezentuje je lub udziela mu pomocy;

d) umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczej;

[…]

3. Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do:

[…]

b) orzeczeń w sprawie adopcji, środków przygotowujących do adopcji, jak również unieważnienia i odwołania adopcji;

[…]”.

12. Zgodnie z art. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 na użytek tego rozporządzenia:

„4) »orzeczenie« oznacza […] każde wydane przez sąd państwa członkowskiego orzeczenie […] dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej […];

[…]

7) »odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę na dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem;

9) »piecza na dzieckiem« obejmuje prawa i obowiązki związane z opieką nad osobą dziecka, w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka;

[…]

11) »bezprawne uprowadzenie albo zatrzymanie dziecka« oznacza uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka, jeżeli:

a) narusza to prawo do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt […]".

13. Rozdział II rozporządzenia nr 2201/2003 jest zatytułowany „Jurysdykcja" i zawiera w szczególności art. 11, zatytułowany „Powrót dziecka", który stanowi:

„1. Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (dalej zwan[ej] »konwencją haską z 1980 r.«) w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2–8.

[…]

4. Sąd nie może odmówić powrotu dziecka na podstawie art. 13 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r., jeżeli ustalono, że zostały podjęte stosowne działania w celu zapewnienia ochrony dziecka po jego powrocie.

[…]

6. Jeżeli sąd wydał orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r., sąd ten musi natychmiast, bezpośrednio lub za pośrednictwem swojego organu centralnego, przekazać odpis orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka oraz odpowiednich dokumentów, w szczególności protokołu rozpraw przed sądem, sądowi właściwemu lub organowi centralnemu w państwie członkowskim, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zgodnie z prawem krajowym. Wszystkie wymienione dokumenty zostają przedłożone sądowi w ciągu miesiąca od daty orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu.

7. O ile jedna ze stron postępowania nie wszczęła postępowania przed sądami państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, sąd albo organ centralny, który otrzymuje informacje wymienione w ust. 6, musi powiadomić o tym strony i wezwać je do przedstawienia obserwacji sądowi, zgodnie z prawem krajowym, w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia, aby sąd mógł zbadać kwestię pieczy nad dzieckiem.

Bez uszczerbku dla przepisów jurysdykcyjnych zawartych w niniejszym rozporządzeniu sąd zamyka sprawę, jeżeli w przewidzianym terminie nie wpłyną do sądu żadne obserwacje.

8. Niezależnie od orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka na podstawie art. 13 konwencji haskiej z 1980 r. każde późniejsze orzeczenie zarządzające powrót dziecka wydane przez sąd mający jurysdykcję zgodnie z niniejszym rozporządzeniem jest wykonalne zgodnie z przepisami rozdziału III sekcja 4 w celu zapewnienia powrotu dziecka".

14. Artykuł 20, również będący częścią rozdziału II, stanowi:

„1. W przypadkach niecierpiących zwłoki sądy państwa członkowskiego stosują, niezależnie od przepisów niniejszego rozporządzenia, środki tymczasowe przewidziane w prawie tego państwa członkowskiego, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, w odniesieniu do osób lub mienia znajdujących się w tym państwie, nawet jeśli na podstawie niniejszego rozporządzenia rozpoznanie sprawy co do istoty należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego.

[…]”.

15. Rozdział III rozporządzenia nr 2201/2003 zawiera przepisy dotyczące „Uznawani[a] i wykonywani[a]”. W tym zakresie sekcja 1 („Uznawanie”) obejmuje w szczególności art. 21, zatytułowany „Uznawanie orzeczeń”, którego ustęp 1 stanowi, co następuje:

„Orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim jest uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania”.

16. Artykuł 23 rozporządzenia nr 2201/2003 określa „Podstawy nieuznania orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej”, a mianowicie:

„Orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej nie uznaje się:

a) jeżeli takie uznanie jest oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, biorąc pod uwagę dobro dziecka;

b) jeżeli orzeczenie, z wyjątkiem przypadków niecierpiących zwłoki, zostało wydane bez zapewnienia dziecku możliwości bycia wysłuchanym, z naruszeniem podstawowych zasad postępowania w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;

c) jeżeli zostało wydane zaocznie, jeśli osobie nieobecnej nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie lub pisma równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiający jej przygotowanie obrony, chyba że zostanie ustalone, że taka osoba jednoznacznie zgadza się z orzeczeniem;

d) na wniosek jakiejkolwiek osoby twierdzącej, że orzeczenie stanowi naruszenie jej odpowiedzialności rodzicielskiej, jeżeli orzeczenie zostało wydane bez zapewnienia tej osobie możliwości bycia wysłuchaną;

[…]”.

17. Sekcja 2 rozdziału III rozporządzenia nr 2201/2003 jest zatytułowana „Wniosek o stwierdzenie wykonalności” i obejmuje w szczególności art. 28 („Orzeczenia podlegające wykonaniu”); art. 28 ust. 1 stanowi, co następuje:

„Orzeczenie w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka wydane w jednym państwie członkowskim oraz w tym państwie wykonalne i które zostało doręczone, jest wykonywane w innym państwie członkowskim, jeżeli jego wykonalność w tym państwie została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony”.

18. Artykuł 31 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi w tym zakresie:

„1. Sąd, do którego wniesiono wniosek, niezwłocznie wydaje orzeczenie. Ani osoba, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ani dziecko nie mają możliwości złożenia w tym stadium postępowania jakiegokolwiek oświadczenia dotyczącego wniosku.

2. Wniosek może być oddalony tylko z powodu jednej z przyczyn przewidzianych w art. 22, 23 i 24.

3. Orzeczenie nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej".

19. Artykuł 33 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Środek zaskarżenia", stanowi:

„1. Każda ze stron może wnieść środek zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności.

[…]

3. Środek zaskarżenia jest rozpoznawany zgodnie z przepisami właściwymi dla postępowania spornego.

4. Jeżeli środek zaskarżenia wniesiony jest przez osobę, która wystąpiła z wnioskiem o stwierdzenie wykonalności, strona, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, zostaje wezwana do stawienia się w sądzie rozpoznającym środek zaskarżenia […].

5. Środek zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności musi zostać wniesiony w ciągu miesiąca od jego doręczenia. Jeżeli strona, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ma zwykły pobyt w państwie członkowskim innym niż to, w którym nastąpiło stwierdzenie wykonalności, termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi dwa miesiące i biegnie od dnia doręczenia tej stronie stwierdzenia wykonalności osobiście lub w jej miejscu zamieszkania. Przedłużenie tego terminu z powodu dużej odległości jest wyłączone".

20. Artykuł 35 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 ma następujące brzmienie:

„Sąd rozpoznający środek zaskarżenia zgodnie z art. 33 lub 34 może zawiesić postępowanie na wniosek strony, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, jeżeli w państwie członkowskim pochodzenia został wniesiony od orzeczenia zwyczajny środek zaskarżenia lub jeżeli termin do wniesienia takiego środka zaskarżenia jeszcze nie upłynął. W tym ostatnim przypadku sąd może wyznaczyć termin, w którym środek zaskarżenia powinien być wniesiony".

21. Artykuł 40 rozporządzenia nr 2201/2003 określa zakres stosowania sekcji 4 rozdziału III wspomnianego rozporządzenia i stanowi, że

„1. Niniejsza sekcja ma zastosowanie do:

a) prawa do osobistej styczności z dzieckiem;

oraz

b) powrotu dziecka na skutek orzeczenia wydanego zgodnie z art. 11 ust. 8.

2. Podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej może bez naruszania przepisów niniejszej sekcji wnosić o uznanie i wykonanie orzeczenia zgodnie z przepisami sekcji 1 i 2 niniejszego rozdziału".

22. Artykuł 42, umieszczony w sekcji 4, stanowi, co następuje:

„1. Powrót dziecka, o którym mowa w art. 40 ust. 1 lit. b), zarządzony w wykonalnym orzeczeniu wydanym w jednym państwie członkowskim jest uznawany i wykonalny w innym państwie członkowskim, bez potrzeby stwierdzenia wykonalności oraz bez możliwości sprzeciwienia się uznaniu, jeżeli orzeczenie uzyskało zaświadczenie w państwie członkowskim pochodzenia zgodnie z ust. 2.

Nawet jeżeli prawo krajowe nie przewiduje wykonalności orzeczenia zarządzającego powrót dziecka, o którym mowa w art. 11 pkt 8, niezależnie od wniesienia jakiegokolwiek środka zaskarżenia, sąd państwa członkowskiego pochodzenia może stwierdzić wykonalność orzeczenia.

2. Sędzia [Sąd], który wydał orzeczenie, o którym mowa w art. 40 ust. 1 lit. b), wystawia zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, tylko wtedy, gdy:

a) dziecko miało możliwość bycia wysłuchanym, o ile nie uznano tego za niewłaściwe ze względu na jego wiek lub stopień dojrzałości;

b) strony miały możliwość bycia wysłuchanymi; oraz

c) wydając orzeczenie, sąd uwzględnił podstawy i środki dowodowe, na podstawie których wydano orzeczenie zgodnie z art. 13 konwencji haskiej z 1980 r.

[…]".

B. Prawo irlandzkie

23. Artykuł 122 Rules of the Superior Courts (regulaminu sądów wyższej instancji) jest zatytułowany „Terminy" i w ust. 7 stanowi, co następuje:

„Sąd wyższej instancji jest uprawniony do wydłużenia lub skrócenia terminu przepisanego niniejszym regulaminem lub wyznaczonego w zarządzeniu o przedłużeniu teminu do celów dokonania czynności lub złożenia pisma procesowego na warunkach, które w stosownym wypadku określi. Sąd może zarządzić przedłużenie terminu również wtedy, gdy stosowny wniosek został złożony po upływie przepisanego lub przyznanego terminu".

III. Okoliczności powstania sporu

24. Niniejsza sprawa dotyczy rodziny składającej się z matki [3], obecnie w wieku 24 lat, z jej trojga dzieci, obecnie mających sześć lat [4], cztery lata [5] i około jedenastu miesięcy [6], jak również jej męża [7], obecnie w wieku 26 lat, który jest ojcem najmłodszego dziecka oraz ojczymem dla dwojga starszych dzieci.

25. Z akt sprawy w postępowaniu głównym wynika, że matka wraz dwojgiem starszych dzieci w okresie zamieszkiwania w Anglii podlegała przez wiele lat nadzorowi ze strony lokalnego organu administracji zajmującego się opieką nad dziećmi, a mianowcie Hampshire County Council (rady hrabstwa Hampshire, Zjednoczone Królestwo) [8]. Zastrzeżenia ze strony HCC w tym zakresie dotyczyły w szczególności braku higieny i czystości domu, nadmiernego przybrania na wadze drugiego dziecka, przemocy domowej stosowanej wobec matki przez ojca drugiego dziecka w czasie, gdy z nią zamieszkiwał, posiadania roślin konopii indyjskich przez ojca drugiego dziecka, jak również, najogólniej, ryzyka zaniedbania w opiece nad dziećmi.

3 Zwanej dalej „matką".

4 Zwanego dalej „pierwszym dzieckiem".

5 Zwanego dalej „drugim dzieckiem"; dalej objetego również, łącznie z pierwszym dzieckiem, określeniem „dwoje starszych dzieci".

6 Zwanego dalej „najmłodszym dzieckiem".

7 Zwanego dalej „ojcem"; dalej objętego również, łacznie z matką, określeniem „rodzice".

8 Zwana dalej „HCC".

26. W latach 2015–2016 matka uczestniczyła w programie skierowanym do ofiar przemocy domowej [9], rozstała się z ojcem drugiego dziecka i podjęła kroki w celu ochrony swojej oraz swoich dzieci. Ponadto poprawiły się warunki higieny domowej.

27. Jednakże w pierwszej połowie 2017 r. dwoje starszych dzieci ponownie zostało objętych planem nadzoru ze strony HCC, co wynikało głównie z zaniedbania warunków życia dzieci oraz warunków higieny domowej. Ponadto HCC wykazała zaniepokojenie okolicznością, że matka nawiązała relację z ojcem najmłodszego dziecka pod koniec 2016 r., a temu ostatniemu i jego wcześniejszej partnerce odebrano opiekę nad ich dziećmi ze względu na okoliczność, że jedno z ich dzieci doznało obrażeń niebędących następstwem nieszczęśliwego wypadku i nie można było wykluczyć, że sprawcą był ojciec, choć policji nie udało się tego faktu udowodnić. HCC wyraziła również zaniepokojenie faktem, że pierwsze dziecko zeznało, iż ojciec je kopnął, a nie było jasne, czy miało to miejsce podczas walki na żarty, czy też była to niewłaściwa forma skarcenia.

28. HCC nie rozważała nigdy możliwości adopcji starszych dzieci, ale brała pod uwagę różne opcje ich umieszczenia – w szczególności w rodzinie zastępczej, u ich babci ze strony matki czy też u ojców poszczególnych dzieci. W tym kontekście HCC stwierdziła, że dzieci są zbyt małe, aby brać pod uwagę ich punkt widzenia. HCC zwróciła również uwagę, że matka wskazała, iż jej życzeniem jest, aby w sytuacji podjęcia decyzji o odebraniu jej dzieci zostały one umieszczone u jej matki, czyli u babci dzieci ze strony matki.

29. Ponadto ze sprawozdań HCC, a także ze sprawozdań przekazanych przez szkołę, do której uczęszczało pierwsze dziecko, oraz przez żłobek, w którym było drugie dziecko, wynika, że dwoje starszych dzieci miało dobry kontakt ze swoją babcią oraz że ich sytuacja uległa poprawie, od kiedy ich babcia zaczęła pomagać matce i zaprowadzała je rano do szkoły i do żłobka. Ponadto ze sprawozdań dostarczonych przez szkołę pierwszego dziecka i żłobek drugiego dziecka latem 2017 r. wynika, że dzieci były otwarte na kontakty z ludźmi i miały czułe relacje ze swoją matką. Wreszcie wspomniane sprawozdania potwierdzają fakt, że rodzice reagowali i prosili o rady w celu poprawy warunków życia i higieny krytycznie ocenianych przez organy pomocy społecznej, w wyniku czego rzeczywiście doszło do poprawy wspomnianych warunków.

30. W dniu 30 czerwca 2017 r. Familiy Court w Portsmouth (sąd rodzinny w Portsmouth, Zjednoczone Królewstwo) wydał na rzecz HCC postanowienie tymczasowe w sprawie ustanowienia opieki nad dwojgiem starszych dzieci (interim care order). Na mocy tego postanowienia odpowiedzialność rodzicielska została przyznana HCC oraz ustanowiono zakaz opuszczania przez dzieci Zjednoczonego Królestwa. Pomimo planów HCC dotyczących odebrania dzieci początkowo pozostały one z rodzicami. Na rozprawie w ramach tego postępowania osoba upoważniona do reprezentowania interesów dzieci [10] wyraziła swój sprzeciw wobec planu odebrania dzieci przez HCC.

31. W świetle twierdzeń HCC w sierpniu 2017 r. wspomniany organ administracji powiadomił rodziców o swoim zamiarze uzyskania orzeczenia sądowego w przedmiocie ustanowienia opieki nad niemowlęciem po jego urodzeniu. HCC ponadto ostrzegła rodziców, że będzie się sprzeciwiała wszelkim nienadzorowanym kontaktom ojca z niemowlęciem.

32. Niemowlę urodziło się w szpitalu na początku września 2017 r. i matka wróciła z nim do domu w dniu jego narodzin lub dzień później [11].

9 „Freedom Programme”, zob. http://www.freedomprogramme.co.uk/.

10 „Cafcass guardian”, upoważniony do zbadania planu lokalnego organu administracji i do zapewnienia, by jego decyzje były podejmowane w najwyższym stopniu w interesie dzieci, których dotyczą zob. https://www.cafcass.gov.uk/grown-ups/parents-and-carers/care-proceedings/cafcass-role-care-proceedings/.

11 Nie jest w pełni jasne, czy powrót do domu nastąpił w tym samym, czy w następnym dniu po narodzinach najmłodszego dziecka.

33. W następnym lub kolejnym dniu po narodzinach niemowlęcia [12] pracownicy socjalni HCC udali się do miejsca zamieszkania rodziców i powiadomili ich o zmianie przez HCC planu ustanowienia opieki nad dziećmi polegającego na odebraniu dzieci rodzicom. Ponadto jeden z pracowników socjalnych i rodzice podpisali porozumienie, zgodnie z którym ojciec miał opuścić miejsce zamieszkania rodziny tego samego wieczora i nie mieć więcej kontaktów z dziećmi bez uprzedniego powiadomienia HCC w oczekiwaniu na wynik postępowania sądowego.

34. Matka, mająca wówczas 23 lata, znalazła się więc sama w domu z jedno- czy dwudniowym noworodkiem oraz z dwojgiem starszych dzieci w wieku trzech i pięciu lat, mając przed sobą perspektywę postępowania sądowego, w wyniku którego mogło dojść do wydania orzeczenia o odebraniu jej dzieci. Matka zresztą później potwierdziła w oświadczeniu złożonym pod przysięgą, że w chwili tej przypominała sobie rozmowę, którą wcześniej prowadziła z pracownikiem socjalnym HCC, w trakcie której wspomniany pracownik socjalny wskazał, że dwoje starszych dzieci jest w każdym wypadku zbyt dużych do adopcji, ale przeprowadzenie adopcji niemowlęcia jest łatwiejsze.

35. W takich właśnie okolicznościach w dniu 5 lub 6 września 2017 r. [13], czyli dwa lub trzy dni po narodzinach niemowlęcia, rodzice wypłynęli z dziećmi promem do Irlandii.

36. Po przybyciu do Irlandii rodzice wynajęli dom, zarejestrowali dzieci u pediatry, zapisali dwoje starszych dzieci do szkoły, a niemowlę zostało zbadane przez pielęgniarkę. Ponadto rodzice podlegali nadzorowi ze strony policji irlandzkiej oraz irlandzkich służb do spraw opieki nad dziećmi [Child and Family Agency (służba ds. ochrony dzieci i rodziny, Irlandia), zwanej dalej „CFA”], które to organy nie dostrzegły niczego niepokojącego podczas wielu wizyt w miejscu zamieszkania rodziny.

37. W dniu 6 września 2017 r. sąd rodzinny w Portsmouth (Zjednoczone Królestwo) wydał tymczasowe postanowienie o ustanowieniu opieki nad niemowlęciem (interim care order) na rzecz HCC.

38. W dniu 8 września 2017 r. HCC złożyła wniosek do High Court of Justice, (England & Wales), Familiy Division, Familiy Court w Portsmouth [wysokiego trybunału sprawiedliwości (Anglia i Walia), wydział rodzinny, sąd ds. rodzinnych w Portsmouth, Zjednoczone Królestwo, zwanego dalej „angielskim High Court”] o umieszczenie trojga dzieci pod opieką państwa. Wniosek ten został doręczony przedstawicielom rodziców w tym samym dniu. Przedstawiciel ojca stwierdził wówczas, że nie posiada wskazówek co do umieszczenia dzieci pod opieką i że nie będzie występował o pomoc prawną z urzędu w celu działania w ramach tego postępowania. Przedstawiciel matki stwierdził, że chce uzyskać wskazówki z jej strony, ale nie udało mu się z nią skontaktować telefonicznie.

39. Później tego samego dnia angielski High Court wydał pod nieobecność przedstawicieli rodziców orzeczenie, na mocy którego nakazano oddanie dzieci pod opiekę państwa oraz ich powrót do Anglii (zwane dalej „orzeczeniem angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r.”).

40. W świetle twierdzeń HCC orzeczenie angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. zostało doręczone rodzicom w dniu 11 września 2017 r.

41. W dniu 13 września 2017 r. District Court w Gorey (sąd okręgowy w Gorey, Irlandia) zastosował środki tymczasowe w sprawie ustanowienia opieki (interim care orders) na rzecz CFA w odniesieniu do trojga dzieci, które to środki miały pozostać w mocy do dnia 26 września 2017 r. Dzieci zostały tymczasowo umieszczone w rodzinie zastępczej w Irlandii.

12 Nie jest w pełni jasne, czy ta wizyta miała miejsce w następnym dniu, czy też w kolejnym dniu po narodzinach najmłodszego dziecka.

13 Nie jest w pełni jasne, czy rodzice przybyli do Irlandii w dniu 5 czy 6 września 2017 r.

42. W dniu 21 września 2017 r. High Court (wysoki trybunał, Irlandia, zwany dalej „irlandzkim High Court") wydał orzeczenie dotyczące uznania i wykonania orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. (zwane dalej „orzeczeniem w sprawie stwierdzenia wykonalności irlandzkiego High Court z dnia 21 września 2017 r.").

43. Jeszcze w tym samym dniu, kiedy irlandzki High Court wydał orzeczenie w sprawie stwierdzenia wykonalności, czyli w dniu 21 września 2017 r., służby CFA odebrały dzieci z rodziny zastępczej, w której zostały one wcześniej tymczasowo umieszczone, i przekazały je pracownikom socjalnym HCC w porcie promowym Rosslare (Irlandia). Dzieci następnie powróciły do Zjednoczonego Królestwa, gdzie dwoje starszych dzieci zostało umieszczonych u ojca drugiego dziecka, a niemowlę zostało umieszczone w rodzinie zastępczej.

44. Po wyjeździe dzieci rodzice zostali o nim telefonicznie powiadomieni przez angielskiego pracownika socjalnego. Orzeczenie w sprawie stwierdzenia wykonalności irlandzkiego High Court z dnia 21 września 2017 r. zostało następnie doręczone rodzicom w dniu 22 września 2017 r.

45. W dniu 26 września 2017 r. rodzice wnieśli środek zaskarżenia od orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. do Court of Appeal of England and Wales (sądu apelacyjnego, Anglia i Walia). W dniu 9 października 2017 r. wspomniany sąd nie wyraził zgody na wniesienie przez nich środka zaskarżenia.

46. W dniu 24 listopada 2017 r. przedstawiciele rodziców wnieśli do irlandzkiego High Court środek zaskarżenia od orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności irlandzkiego High Court z dnia 21 września 2017 r., które zostało doręczone rodzicom w dniu 22 września 2017 r. Na rozprawie w ramach tego postępowania przedstawiciele rodziców wskazali, że 48-godzinne opóźnienie, z którym środek zaskarżenia został wniesiony, nie było zawinione przez rodziców.

47. W dniu 21 grudnia 2017 r. angielski High Court wydał postanowienie o umieszczeniu (placement order), upoważniające HCC do wyznaczenia rodziców adopcyjnych dla niemowlęcia i do umieszczenia go u nich.

48. W dniu 18 stycznia 2018 r. irlandzki High Court odrzucił środek zaskarżenia rodziców od orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności irlandzkiego High Court z dnia 21 września 2017 r., stwierdzając, iż nie jest właściwy do przedłużenia terminu do wniesienia odwołania.

49. Rodzice wnieśli apelację od postanowienia o odrzuceniu do sądu odsyłającego, czyli do Court of Appeal (sądu apelacyjnego, Irlandia).

50. W ramach tego postępowania HCC poinformowała sąd odsyłający, że z uwagi na ograniczenia budżetowe nie zamierza uczestniczyć w postępowaniu. Ponadto wskazała sądowi odsyłającemu, że w każdym wypadku nie zamierza oddać dzieci rodzicom, niezależnie od wyniku toczącego się przed tym sądem postępowania.

51. W dniu 17 maja 2018 r. sąd odsyłający złożył wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-325/18 PPU.

52. W dniu 23 maja 2018 r. rodzice złożyli wniosek do sądu odsyłającego o wydanie przeciwko HCC środka tymczasowego w postaci nakazu, na podstawie którego organ ten zaprzestałby prowadzenia postępowania w przedmiocie adopcji niemowlęcia i nie wszczynałby postępowania w przedmiocie adopcji dwojga starszych dzieci.

53. Nie uczestnicząc również w tym ostatnim postępowaniu, HCC złożyła oświadczenie w godzinach porannych w dniu rozprawy, czyli w dniu 29 maja 2018 r. W oświadczeniu tym HCC podkreśliła, że proponuje adopcję jedynie w stosunku do niemowlęcia. Ze względu na wiek dwojga pozostałych dzieci, ich umieszczenie u rodzica – czyli ojca drugiego dziecka, jak również silną relację między rodzeństwem nie ma zdaniem HCC żadnego powodu, aby wszczynać postępowanie w przedmiocie adopcji. Gdyby umieszczenie dzieci u ojca drugiego dziecka miało się zakończyć, plan opiekuńczy polegałby wówczas na długoterminowym umieszczeniu w rodzinie zastępczej.

54. W dniu 7 czerwca 2018 r. sąd odsyłający złożył wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-375/18 PPU.

IV. Postępowanie przed Trybunałem i pytania prejudycjalne

55. Pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 17 maja 2018 r. Court of Appeal (sąd apelacyjny, Irlandia) w ramach toczącego się przed tym sądem postępowania apelacyjnego zdecydował o wystąpieniu z wnioskiem o zastosowanie pilnego trybu prejudycjalnego oraz o skierowaniu do Trybunału następujących pytań prejudycjalnych (sprawa C-325/18 PPU):

„1) Czy w razie zarzucanego bezprawnego uprowadzenia dzieci z państwa ich zwykłego pobytu przez ich rodziców lub innych członków rodziny z naruszeniem orzeczenia sądowego uzyskanego przez organ publiczny […] państwa [pobytu], taki organ publiczny może wystąpić o wykonanie każdego orzeczenia sądowego zarządzającego powrót dzieci do tego państwa przez sądy innego państwa członkowskiego zgodnie z przepisami rozdziału III rozporządzenia Rady nr 2201/2003, czy też takie działanie stanowiłoby naruszenie przez ten organ art. 11 tego rozporządzenia i konwencji haskiej z 1980 r. lub stanowiłoby innego rodzaju naruszenie przez ten organ praw lub nadużycie przepisów?

2) Czy w sprawie dotyczącej zawartych w rozporządzeniu Rady nr 2201/2003 przepisów odnoszących się do wykonywania orzeczeń przysługuje jurysdykcja w odniesieniu do przedłużenia terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 5, w przypadku gdy opóźnienie jest zasadniczo nieznaczne, a termin byłby w innych okolicznościach przedłużony na podstawie krajowych norm prawa procesowego?

3) Bez uszczerbku dla pytania drugiego – czy działania zagranicznego organu publicznego, który zabiera dzieci, których dotyczy spór, z terytorium objętego jurysdykcją państwa członkowskiego na podstawie orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności wydanego w procedurze ex parte zgodnie z art. 31 rozporządzenia […] nr 2201/2003[…], lecz przed doręczeniem takiego orzeczenia rodzicom, co pozbawia rodziców możliwości skorzystania z przysługujących im praw do wystąpienia o zawieszenie wykonania takiego orzeczenia do czasu rozpatrzenia środka zaskarżenia, naruszają istotę praw przysługujących rodzicom na podstawie art. 6 [Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności] (EKPC) lub art. 47[Karty praw podstawowych Unii Europejskiej [zwanej dalej »kartą«], skutkiem czego należałoby dopuścić możliwość przedłużenia terminu (na potrzeby art. 33 ust. 5 tego rozporządzenia)?”.

56. Ponadto, pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 7 czerwca 2018 r., Court of Appeal (sąd apelacyjny) w ramach postępowania w sprawie środka tymczasowego, które zostało w międzyczasie wszczęte przed tym sądem, przedłożył Trybunałowi następujące pytanie prejudycjalne, wnosząc równocześnie o zastosowanie pilnego trybu prejudycjalnego (sprawa C-375/18 PPU):

„Czy prawo Unii, a w szczególności przepisy rozporządzenia nr 2201/2003, stoją na przeszkodzie temu, aby sąd państwa członkowskiego wydał w drodze postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych (przewidującego środki zabezpieczające) nakaz skierowany in personam do organu publicznego innego państwa członkowskiego uniemożliwiający takiemu organowi przeprowadzenie postępowania adopcyjnego dzieci w sądach takiego innego państwa członkowskiego, w sytuacji gdy tenże nakaz in personam zostaje wydany ze względu na konieczność ochrony praw stron w postępowaniu w sprawie wykonania orzeczenia wynikającym z rozdziału III rozporządzenia z 2003 r?”,

57. Po zebraniu administracyjnym w dniu 11 czerwca 2018 r. pierwsza izba Trybunału postanowiła połączyć niniejsze sprawy i zastosować do nich tryb pilny przewidziany w art. 107 regulaminu postępowania Trybunału.

58. W ramach postępowania przed Trybunałem rodzice, HCC, Komisja Europejska oraz rządy Irlandii i Zjednoczonego Królestwa przedstawili swoje uwagi, a ten ostatni rząd odpowiedział na pytania postawione przez Trybunał. Ci sami uczestnicy, jak również rządy czeski i polski, wzięli udział w rozprawie w dniu 13 lipca 2018 r.

V. Ocena

A. W przedmiocie dopuszczalności odesłania prejudycjalnego

59. Z przebiegu sprawy w postępowaniu głównym wynika, że powrót dzieci do Anglii nastąpił przed doręczeniem rodzicom orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności wydanego przez irlandzki High Court. Ci ostatni mogli zatem wnieść środek zaskarżenia od wspomnianego orzeczenia dopiero po jego wykonaniu.

60. W tych okolicznościach mogła się pojawić kwestia dalszego istnienia sporu w postępowaniu głównym, a tym samym dopuszczalności niniejszych pytań prejudycjalnych.

61. Ze struktury rozporządzenia nr 2201/2003 wynika z pewnością, że orzeczenie o stwierdzeniu wykonalności jest zwykle doręczane stronie, przeciwko której występuje się o wykonanie, tak, aby umożliwić tej stronie wniesienie we właściwym czasie środka zaskarżenia mającego na celu udaremnienie wykonania [14].

62. Jednakże nie można tego odczytywać w drugą stronę, to jest w taki sposób, że w sytuacji, gdy wykonanie miało miejsce przed doręczeniem orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności, odwołanie od wspomnianego orzeczenia jest bezprzedmiotowe [15].

63. W tym zakresie Komisja oczywiście podkreśliła na rozprawie, że rozporządzenie nr 2201/2003 nie ustanawia szczególnej procedury, w ramach której sądy angielskie byłyby zobowiązane do uwzględnienia ewentualnego stwierdzenia nieważności orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności przez sąd odsyłający.

14 Zobacz pkt 119 i nast.

15 Zobacz podobnie moje stanowisko w sprawie Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, pkt 56, 57).

64. Niemniej jednak, jak stwierdził rząd Zjednoczonego Królestwa, w takiej sytuacji rodzice mogli wnieść środek zaskarżenia w Anglii i zgodnie z kurtuazją międzynarodową (international comity) sądy angielskie nie zignorowałyby orzeczenia sądu irlandzkiego, a przeciwnie, zapoznałyby się z najwyższą uwagą z jego uzasadnieniem. Ponadto, jak również zauważyli rząd Zjednoczonego Królestwa oraz przedstawiciel HCC, powrót dzieci do Anglii nie jest nieodwracalny i, z zastrzeżeniem uwzględnienia ich dobra, dzieci mogłyby, gdyby zachodziła taka potrzeba, zostać w stosownym wypadku ponownie sprowadzone do Irlandii. Rząd Zjednoczonego Królestwa oraz przedstawiciel HCC wskazali zresztą, że takie wyjazdy i powroty mają miejsce w sposób regularny, na przykład w związku ze stosowaniem konwencji haskiej między Zjednoczonym Królestwem a Stanami Zjednoczonymi Ameryki.

65. Wynika z tego, że dalsze istnienie sporu w postępowaniu głównym, a zatem dopuszczalność wniosków o wydanie orzeczeń w trybie prejudycjalnym, nie może wywoływać wątpliwości.

B. W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego w sprawie C-325/18 PPU

66. Poprzez pierwsze pytanie w sprawie C-325/18 PPU sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy jeśli podnoszone jest bezprawne uprowadzenie, to w państwie członkowskim schronienia może zostać stwierdzona wykonalność orzeczenia sądu państwa członkowskiego zwykłego miejsca zamieszkania zarządzającego powrót tych dzieci zgodnie z ogólnymi przepisami rozdziału III rozporządzenia nr 2201/2003, czy też stanowi to obejście szczególnej procedury przewidzianej dla sytuacji uprowadzenia dzieci w konwencji haskiej w związku z art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003 (zwanej dalej „procedurą haską").

67. Rodzice oraz sąd odsyłający zdają się być zdania, że w sytuacji uprowadzenia dzieci z jednego państwa członkowskiego do innego państwa członkowskiego zachodzi relacja pomocniczości pomiędzy procedurą haską a zwykłą procedurą uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej wynikającą z rozporządzenia nr 2201/2003.

68. Artykuł 11 rozporządzenia nr 2201/2003 w związku z konwencją haską pozwala podmiotowi twierdzącemu, że dziecko zostało bezprawnie uprowadzone do innego państwa członkowskiego, wystąpić z wnioskiem do właściwego sądu lub organu administracyjnego tego państwa członkowskiego o zarządzenie powrotu dziecka. W przypadku gdy sąd państwa członkowskiego, w którym przebywa dziecko, odmawia wydania orzeczenia zarządzającego powrót na podstawie art. 13 konwencji haskiej [16], art. 11 ust. 8 rozporządzenia nr 2201/2003 umożliwia sądowi właściwemu na podstawie tego rozporządzenia wydanie orzeczenia zarządzającego powrót, które jest następnie, bez potrzeby wszczęcia postępowania o stwierdzenie wykonalności, bezpośrednio wykonalne w państwie członkowskim schronienia, jeżeli zostało ono wydane i poświadczone zgodnie z właściwą procedurą [17].

69. W niniejszej sprawie jest bezsporne, że HCC nie wystąpiła o zastosowanie tej procedury, a zatem nie zostało wydane orzeczenie zarządzające powrót dzieci w rozumieniu art. 11 ust. 8 rozporządzenia nr 2201/2003. Jak zostało to potwierdzone na rozprawie, HCC dokonała wyboru niestosowania wspomnianej procedury w szczególności z tego względu, że jest ona dopuszczalna jedynie w razie

16 Wydanie takiego orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu jest niezbędną przesłanką do zastosowania szczególnej procedury stwierdzania wykonalności, o której mowa w sekcji 4 rozdziału III rozporządzenia nr 2201/2003; zob. wyrok z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 74).

17 Zobacz motywy 17, 18 i 23 rozporządzenia nr 2201/2003. W celu zapoznania się z wyjaśnieniami na ten temat zobacz również wyroki: z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 61 i nast.); z dnia 26 kwietnia 2012 r., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, pkt 116 i nast.). Zobacz również moje stanowisko w sprawie Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, pkt 58, 72 i nast.).

bezprawnego uprowadzenia dziecka z naruszeniem prawa do pieczy [18]. Z kolei w chwili wyjazdu rodziny do Irlandii HCC nie była pewna, czy nie przysługuje jej prawo do pieczy tylko nad dwojgiem starszych dzieci. Miała zatem wątpliwości, czy wywiezienie niemowlęcia można uznać za bezprawne w rozumieniu właściwych przepisów [19].

70. To właśnie z tej przyczyny HCC złożyła bezpośrednio do angielskiego High Court wniosek o ustanowienie opieki państwa nad dziećmi i zarządzenie ich powrotu do Anglii, a następnie, zgodnie z art. 28 rozporządzenia nr 2201/2003, wniosek do irlandzkiego High Court o stwierdzenie wykonalności orzeczenia angielskiego High Court.

1. Możliwość wystąpienia o stwierdzenie wykonalności orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 niezależnie od procedury haskiej

71. Rozporządzenie nr 2201/2003 ustanawia dwa odrębne sposoby wykonania orzeczeń wydanych przez sądy innych państw członkowskich: zwykłe postępowanie polegające na złożeniu wniosku o stwierdzenie wykonalności zgodnie z sekcją 2 rozdziału III (art. 28 i nast.) z jednej strony oraz szczególną procedurę dotyczącą orzeczeń bezpośrednio wykonalnych w innym państwie członkowskim bez potrzeby stwierdzenia wykonalności na podstawie sekcji 4 rozdziału III (art. 40 i nast.) z drugiej strony. Ta ostatnia możliwość ma zastosowanie jedynie w stosunku do orzeczeń, o których mowa w art. 11 ust. 8 [20] rozporządzenia nr 2201/2003, czyli orzeczeń zarządzających powrót dziecka wydanych po zakończeniu procedury haskiej przez właściwy sąd po wydaniu orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu przez sąd państwa członkowskiego, w którym znajduje się dziecko.

72. Tymczasem zgodnie z art. 40 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003 przepisy sekcji 4 rozdziału III (dotyczące wykonalności orzeczeń zarządzających powrót wydanych po zakończeniu procedury haskiej) nie stanowią przeszkody dla złożenia przez osobę, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, wniosku o uznanie i wykonanie orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej zgodnie z przepisami sekcji 1 i 2 niniejszego rozdziału.

73. Okoliczności sprawy w postępowaniu głównym wskazują zresztą, że mogą zaistnieć sytuacje, w których orzeczenie o przyznaniu odpowiedzialności rodzicielskiej osobie nadal przebywającej w państwie członkowskim zostanie wydane dopiero po uprowadzeniu dziecka do innego państwa członkowskiego, w związku z czym uprowadzenie nie będzie bezprawne w świetle procedury haskiej. Niewyobrażalne by było, aby taka osoba we wspomnianej sytuacji nie miała możliwości złożenia wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia przyznającego jej odpowiedzialność rodzicielską w państwie członkowskim schronienia zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003.

74. W związku z powyższym nie wydaje się, aby osoba zmierzająca do spowodowania powrotu dziecka uprowadzonego do innego państwa członkowskiego była zobowiązana do wcześniejszego starania się o wydanie orzeczenia zarządzającego rzeczony powrót w ramach procedury haskiej, zanim mogłaby ona złożyć, zgodnie z art. 28 rozporządzenia nr 2201/2003, wniosek o stwierdzenie wykonalności orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej w innym państwie członkowskim [21].

18 Zobacz art. 1 lit. a), art. 3 i 12 konwencji haskiej oraz art. 2 pkt 11 lit. a) i art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 (pkt 7, 8, 9, 12 i 13 powyżej).

19 W chwili uprowadzenia do Irlandii zostały wydane środki tymczasowe w sprawie ustanowienia opieki nad dwojgiem starszych dzieci na rzecz HCC (zobacz pkt 30 powyżej); z kolei, jak potwierdził przedstawiciel HCC na rozprawie, nie jest możliwe ustalenie, czy środek tymczasowy w sprawie ustanowienia opieki nad najmłodszym dzieckiem został wydany przed wyjazdem, czy po wyjeździe (zob. pkt 35, 37 powyżej).

20 Jak również w stosunku do niektórych orzeczeń dotyczących prawa do kontaktów z dzieckiem, które nie są przedmiotem niniejszej analizy.

21 W sprawach, które legły u podstaw wyroków z dnia 22 grudnia 2010 r., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, pkt 62 i nast.) oraz z dnia 9 października 2014 r., C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, pkt 62 i nast.), strony uczestniczyły zresztą w dwóch postępowaniach równolegle i Trybunał nie kwestionował takiego postępowania.

75. Wątpliwości podnoszone przez rodziców i sąd odsyłający w odniesieniu do takiej wykładni nie mogą być przekonujące.

76. I tak przede wszystkim nie można zgodzić się z punktem widzenia sądu odsyłającego, zgodnie z którym z art. 13 konwencji haskiej wynika więcej argumentów przemawiających za wydaniem orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka, niż z art. 23 rozporządzenia nr 2201/2003 wynika argumentów przemawiających za odmową uznania i wykonania orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej. Przyczyny odmowy i braku uznania wynikające z tych przepisów w znacznej mierze się ze sobą pokrywają.

77. Stanowisko to jest zasadne tym bardziej, że rozporządzenie nr 2201/2003 ogranicza możliwości odmówienia zarządzenia powrotu wynikające z konwencji haskiej w sytuacji, gdy jest ona stosowana w związku z tym rozporządzeniem pomiędzy państwami członkowskimi Unii: z jednej strony art. 11 ust. 4 rozporządzenia nr 2201/2003 łagodzi powód odmowy wynikający z art. 13 lit. b) konwencji haskiej, a z drugiej strony, jak już zostało to wskazane [22], sąd właściwy co do meritum może, na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003, pominąć orzeczenie odmawiające zarządzenia powrotu wydane przez sąd w państwie członkowskim schronienia, aczkolwiek na podstawie art. 42 ust. 2 lit. c) wspomnianego rozporządzenia powinien uwzględnić argumenty, które doprowadziły do przyjęcia wspomnianego orzeczenia zarządzającego odmowę powrotu.

78. Następnie – z art. 11 ust. 7 i art. 42 ust. 2 lit. b) rozporządzenia wynika oczywiście, że orzeczenie zarządzające powrót, wydane zgodnie z art. 11 ust. 8 wspomnianego rozporządzenia, nie może zostać wydane bez wcześniejszego umożliwienia zainteresowanym stronom przedstawienia ich stanowisk. Jednakże z art. 31 ust. 2 w związku z art. 23 i 33 rozporządzenia nr 2201/2003 wynika, że wykonalności orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej również nie można stwierdzić w innym państwie członkowskim bez wcześniejszego umożliwienia bycia wysłuchanym osobie, przeciwko której został złożony wniosek o wykonanie [23]. Nie można zatem wnioskować z faktu, że te ostatnie przepisy nie były przestrzegane w niniejszej sprawie [24], że zwykła procedura stwierdzenia wykonalności orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowiona w art. 28 i nast. rozporządzenia nr 2201/2003 ustanawiałaby ogólnie niższy poziom ochrony praw strony, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, aniżeli procedura wynikająca z art. 11, 40 i 42 wspomnianego rozporządzenia.

79. Wreszcie nie można również wywodzić argumentu z faktu, że niektóre wersje językowe rozporządzenia nr 2201/2003 [25] różną się w sformułowaniach art. 21 i 28 w odniesieniu do przedmiotu wniosku o stwierdzenie wykonalności. I tak art. 21 stanowi, że „orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim" (czyli zgodnie z definicją wynikającą z art. 2 pkt 4 każde orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej) jest uznawane w innych państwach członkowskich, podczas gdy art. 28 niektórych wersji językowych przewiduje, że wnioskiem o stwierdzenie wykonalności może być objęte tylko „orzeczenie w sprawie wykonywania [26] odpowiedzialności rodzicielskiej […] wydane w jednym państwie członkowskim". Jednakże różnica ta nie tylko nie widnieje we wszystkich wersjach

22 Zobacz punkt 68 powyżej.

23 Zobacz pkt 118 i nast. poniżej.

24 Zobacz pkt 121 i nast. poniżej.

25 Chodzi tu w szczególności o następujące wersje językowe: angielską („[a] judgment on the exercise of parental responsibility in respect of a child given in a Member State"); francuską („[l]es décisions rendues dans un État membre sur l'exercice de la responsabilité parentale à l'égard d'un enfant"); hiszpańską („[l]as resoluciones dictadas en un Estado miembro sobre el ejercicio de la responsabilidad parental con respecto a un menor"); włoską („[l]e decisioni relative all'esercizio della responsabilità genitoriale su un minore"); portugalską („[a]s decisões proferidas num Estado-Membro sobre o exercício da responsabilidade parental relativa a uma criança"); czy wreszcie niderlandzką („[b]eslissingen betreffende de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind"). Natomiast w innych wersjach językowych rozporządzenia nr 2201/2003 art. 28 nie zawiera takiej odmienności, zob. w szczególności wersje językowe: niemiecką („[d]ie in einem Mitgliedstaat ergangenen Entscheidungen über die elterliche Verantwortung für ein Kind"); duńską („[e]n i en medlemsstat truffet retsafgørelse om forældreansvar over for et barn"); czeską („[v]ýkon rozhodnutí o výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti vydaných v členském státě"); czy wreszcie estońską („[l]apse suhtes vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuotsust, mis on tehtud liikmesriigis ja on selles liikmesriigis täitmisele pööratav ning kätte antud").

26 Podkreślenie moje.

językowych, ale ponadto stanowi jedynie odzwierciedlenie okoliczności, że to przede wszystkim orzeczenia w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wymagają wykonania i konieczne jest w konsekwencji orzeczenie o stwierdzeniu wykonalności. W odniesieniu do orzeczeń dotyczących przyznania, przeniesienia lub pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej wystarczające jest natomiast samo uznanie. Nie może to jednak oznaczać, że wniosek o stwierdzenie wykonalności jest wykluczony w odniesieniu do takich orzeczeń, które w sposób konieczny podlegają również, w razie potrzeby, przymusowemu wykonaniu.

80. I tak, w szczególności, w razie uprowadzenia dziecka z państwa członkowskiego jego stałego miejsca zamieszkania do innego państwa członkowskiego orzeczenie sądu państwa członkowskiego pochodzenia przyznające odpowiedzialność rodzicielską i pieczę nad dzickiem rodzicowi, który pozostał w tym państwie, może podlegać przymusowemu wykonaniu w tym sensie, że jeśli rodzic nie „oddaje" dziecka, pomoc służb publicznych będzie niezbędna w celu odzyskania i sprowadzenia dziecka. Stanowisko to jest zasadne tym bardziej, że w świetle art. 2 pkt 9 rozporządzenia nr 2201/2003 „piecza nad dzieckiem" w znaczeniu wspomnianego rozporządzenia obejmuje w szczególności prawo do określania miejsca pobytu dziecka [27].

81. Za taką wykładnią przemawia również treść zaświadczenia, o którym mowa w art. 39 rozporządzenia nr 2201/2003, a którego wzór znajduje się w załączniku II do wspomnianego rozporządzenia. Rzeczone zaświadczenie, które w niniejszej sprawie również zostało wypełnione przez angielski High Court, powinno na podstawie art. 37 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 2201/2003 zostać przedstawione przez stronę wnoszącą o stwierdzenie wykonalności orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej. Z kolei pkt 11 wspomnianego formularza ustanawia w sposób wyraźny możliwość wskazania, czy „w orzeczeniu zarządzono powrót dziecka", jak również nazwiska oraz danych osoby, do której dziecko ma powrócić. Ponadto wspomniany punkt 11 wskazuje w sposób wyraźny, że „[m]ożliwość taką przewiduje art. 40 ust. 2".

82. Potwierdza to, że prawodawcy chodziło o orzeczenia dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej, które skutkują powrotem dziecka do innego państwa członkowskiego i o stwierdzenie wykonalności których można wnosić niezależnie od zastosowania procedury haskiej, o której mowa w art. 11, 40 i 42 wspomnianego rozporządzenia.

2. Brak możliwości wystąpienia z wnioskiem na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 o stwierdzenie wykonalności orzeczenia zarządzającego powrót dziecka niezwiązanego z orzeczeniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej

83. Należy dokonać rozróżnienia pomiędzy orzeczeniami powodującymi lub zarządzającymi powrót dziecka do państwa członkowskiego pochodzenia jako rezultat orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej z jednej strony a orzeczeniami zarządzającymi powrót osoby, w tym wypadku dziecka, na terytorium państwa członkowskiego niezależnie od odpowiedzialności rodzicielskiej z drugiej strony: oba rodzaje orzeczeń mogą skutkować powrotem dziecka do państwa członkowskiego pochodzenia, ale jedynie wykonalność orzeczeń pierwszego rodzaju może być stwierdzona w wezwanym państwie członkowskim na podstawie sekcji 2 rozdziału III rozporządzenia nr 2201/2003.

84. I tak oczywiście nie jest wykluczone, że sądy państw członkowskich mogą na podstawie danego prawa krajowego zarządzić powrót dziecka na ich terytorium niezależnie od orzeczenia w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej [28].

27 Zobacz na ten temat stanowisko rzecznik generalnej E. Sharpston w sprawie Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:377, pkt 52 i nast.).

28 Artykuły 18, 29 i 34 konwencji haskiej precyzują, że konwencja nie stoi temu na przeszkodzie.

85. Jednakże taki nakaz powrotu, jeżeli nie stanowi on orzeczenia zarządzającego powrót wydanego na podstawie art. 11 ust. 8 rozporządzenia nr 2201/2003 (czyli orzeczenia wydanego po zakończeniu procedury haskiej), nie jest objęty przedmiotowym zakresem rozporządzenia nr 2201/2003.

86. Zgodnie bowiem z jego art. 1 ust. 1 lit. b) wspomniane rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach *cywilnych* [29] dotyczących w szczególności przyznawania, wykonywania, przekazywania lub pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej. W tym zakresie Trybunał oczywiście wskazał, że pojęcia „spraw cywilnych" nie należy w tym kontekście postrzegać w sposób zawężający [30] i że obejmuje ono publicznoprawne środki ochrony dziecka, takie jak umieszczenie w rodzinie zastępczej [31] czy też w placówce opiekuńczo-wychowawczej [32].

87. Niemniej jednak taki publicznoprawny środek ochrony dzieci wiąże się zawsze z wykonywaniem odpowiedzialności rodzicielskiej i należy go odróżnić od środka zarządzającego powrót danej osoby, w tym przypadku dziecka, na dane terytorium krajowe niezależnie od wszelkich orzeczeń dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Taki środek ma bowiem na celu [33] wykonywanie przez państwo członkowskie władzy policji, która wykracza poza zakres stosowania rozporządzenia nr 2201/2003 [34].

88. Z powyższych uwag wynika, że poza przypadkami, o których mowa w art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003, orzeczenie sądowe zarządzające powrót dziecka na obszar jurysdykcji danego sądu niezależnie od orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej nie mieści się w zakresie stosowania tego rozporządzenia. Wykonalność takiego orzeczenia nie może zatem być stwierdzona zgodnie z przepisami sekcji 2 rozdziału III wspomnianego rozporządzenia.

3. Wniosek pośredni

89. Jak zauważył sąd odsyłający, treść orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. składa się z szeregu odrębnych elementów, a mianowicie w szczególności obejmuje umieszczenie dzieci pod opieką, zarządzenie powrotu dzieci na obszar jurysdykcji angielskiej, zezwolenie na ustanowienie pieczy nad dziećmi przez irlandzkie służby do spraw opieki nad dziećmi, czas na zorganizowanie ich powrotu oraz objęcie pieczy nad dziećmi przez HCC po tym powrocie.

90. Do sądu odsyłającego należy ustalenie na podstawie brzmienia powyższego orzeczenia, jak również w świetle pozostałych okoliczności niniejszej sprawy, czy zarządzenie powrotu wynikające z powyższego orzeczenia podlega procedurze stwierdzenia wykonalności, o której mowa w sekcji 2 rozdziału III rozporządzenia nr 2201/2003.

91. Z powyższych rozważań wynika, że na pytanie pierwsze w sprawie C-325/18 PPU należy odpowiedzieć w ten sposób, że przy założeniu, iż dzieci zostały bezprawnie uprowadzone z państwa członkowskiego ich zwykłego miejsca pobytu do innego państwa członkowskiego, orzeczenie zarządzające powrót tych dzieci wydane przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia poza procedurą, o której mowa w art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003 i niezależnie od orzeczenia

29 Podkreślenie moje.

30 Zobacz wyroki: z dnia 27 listopada 2007 r., C (C-435/06, EU:C:2007:714, pkt 46 i nast.); z dnia 21 października 2015 r., Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, pkt 26). Zobacz również moja opinia w sprawie C (C-435/06, EU:C:2007:543, pkt 33 i nast.) oraz moje stanowisko w sprawie Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, pkt 10 i nast.).

31 Zobacz wyroki: z dnia: 27 listopada 2007 r., C (C-435/06, EU:C:2007:714, pkt 24 i nast.); z dnia 2 kwietnia 2009 r., A (C-523/07, EU:C:2009:225, pkt 21 i nast.).

32 Zobacz wyrok z dnia 26 kwietnia 2012 r., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, pkt 56 i nast.).

33 Jak wyjaśnił Trybunał, w celu ustalenia, czy dany wniosek jest objęty zakresem stosowania rozporządzenia nr 2201/2003, należy skupić się na jego przedmiocie: wyrok z dnia 21 października 2015 r., Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, pkt 28); zob. również, w odniesieniu do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1), zmienionego rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2015/281 z dnia 26 listopada 2014 r. (Dz.U. 2015, L 54, s. 1) (zwanego „rozporządzeniem Bruksela I bis"), ex multis, wyrok z dnia 9 marca 2017 r., Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, pkt 34).

34 Zobacz na ten temat stanowisko rzecznika generalnego P. Mengozziego w sprawie Gogova (C-215/15, EU:C:2015:725, pkt 39 i nast.).

w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej, nie może zostać wykonane zgodnie z przepisami rozdziału III wspomnianego rozporządzenia. Jednakże wydane w takich okolicznościach przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej, które skutkuje powrotem dziecka do wspomnianego państwa członkowskiego, może zostać wykonane zgodnie ze wspomnianymi przepisami.

C. W przedmiocie pytań prejudycjalnych drugiego i trzeciego w sprawie C-325/18 PPU oraz pytania prejudycjalnego w sprawie C-375/08 PPU

92. Pytania drugie i trzecie w sprawie C-325/18 PPU oraz pytanie w sprawie C-375/18 PPU mają znaczenie tylko przy założeniu, że przed sądem odsyłającym toczy się postępowanie odwoławcze dotyczące orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003. W przeciwnym razie spór w postępowaniu głównym mieściłby się poza zakresem stosowania prawa Unii i Trybunał nie byłby właściwy, aby udzielić odpowiedzi na pytania przedłożone mu przez sąd odsyłający [35].

93. A zatem odpowiedzi na drugie i trzecie pytanie w sprawie C-325/18 PPU oraz na pytanie w sprawie C-375/18 PPU należy udzielić na wypadek, gdyby sąd odsyłający doszedł do wniosku, że stwierdzenie wykonalności orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. mogło nastąpić w Irlandii na podstawie orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności z dnia 21 września 2017 r., wydanego przez irlandzki High Court zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003, a zatem że postępowanie odwoławcze, które się toczy przed sądem odsyłającym, jest regulowane przepisami wspomnianego rozporządzenia.

1. W przedmiocie terminu (pytania prejudycjalne drugie i trzecie w sprawie C-325/18 PPU)

94. Poprzez pytania drugim i trzecim w sprawie C-325/18 PPU, które należy analizować łącznie, sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy w sytuacji gdy wykonanie orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności miało miejsce przed jego doręczeniem, prawo Unii stoi na przeszkodzie przedłużeniu terminu na wniesienie środka zaskarżenia od orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003.

a) Uwagi wstępne

95. Zgodnie z art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 termin do wniesienia środka zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności wynosi jeden miesiąc, a dwa miesiące w przypadku, gdy osoba, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ma zwykły pobyt w państwie członkowskim innym niż to, w którym nastąpiło stwierdzenie wykonalności.

96. W niniejszej sprawie jest bezsporne, że termin na wniesienie środka zaskarżenia wynosi dwa miesiące począwszy od doręczenia orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności wydanego przez irlandzki High Court w dniu 21 września 2017 r. [36], że wspomniane orzeczenie zostało doręczone rodzicom w dniu 22 września 2017 r. [37] oraz że wnieśli oni odwołanie od tego orzeczenia w dniu 24 listopada 2017 r. [38]. Sąd odsyłający opiera się zatem na założeniu, że środek zaskarżenia został wniesiony przez rodziców z 48-godzinnym opóźnieniem.

35 Nie wydaje się, aby w niniejszej sprawie prawo krajowe odsyłało do treści rozporządzenia nr 2201/2003 w celu ustalenia zasad mających zastosowanie do sytuacji regulowanej wyłącznie prawem krajowym danego państwa członkowskiego; zob. podobnie postanowienie z dnia 12 maja 2016 r., Sahyouni (C-281/15, EU:C:2016:343, pkt 24 i nast. i przytoczone tam orzecznictwo).

36 Orzeczenie o stwierdzeniu wykonalności wydane przez irlandzki High Court w dniu 21 września 2017 r. precyzuje w sposób wyraźny, że termin na wniesienie środka zaskarżenia wynosi dwa miesiące od daty doręczenia wspomnianego postanowienia.

37 Zobacz punkt 44 powyżej.

38 Zobacz punkt 46 powyżej.

97. Do Trybunału nie należy, rzecz jasna, kwestionowanie ani tego założenia, ani oceny okoliczności faktycznych dokonanej przez sąd odsyłający, na której się ono opiera. Ponadto żadna ze stron nie wydaje się kwestionować okoliczności, że początek biegu terminu do wniesienia środka zaskarżenia to data doręczenia rodzicom orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności wydanego przez irlandzki High Court w dniu 21 września 2017 r., czyli dzień 22 września 2017 r. [39].

98. Niemniej jednak, jak podnosi również sąd odsyłający, akta krajowe zawierają „memorandum of appearance" przedstawiciela rodziców z dnia 27 września 2017 r., opracowane zgodnie z art. 12 ust. 9 des Rules of the Superior Courts (regulaminu sądów wyższej instancji), jak również zgodnie z formularzem nr 1 części II załącznika A, który jest tam wspomniany. We wspomnianym dokumencie przedstawiciel rodziców wskazuje, że otrzymał „originating summons" i wnosi o przesłanie „statement of claim", co wydaje się odnosić do wniosku o stwierdzenie wykonalności złożonego przez HCC do irlandzkiego High Court w celu stwierdzenia wykonalności orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r.

99. Do sądu odsyłającego należy analiza tego dowodu i ustalenie, czy okoliczność, przy założeniu, że jest ona bezsporna, iż rodzice nie otrzymali wniosku o stwierdzenie wykonalności złożonego przez HCC ani żadnego innego właściwego dokumentu w dacie doręczenia orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności wydanego przez irlandzki High Court z dnia 21 września 2017 r., ma wpływ na *początek biegu terminu* na wniesienie środka zaskarżenia.

100. W tym kontekście należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału skuteczna ochrona praw podstawowych przyznanych jednostkom przez prawo Unii wymaga, aby te ostatnie otrzymały pełne uzasadnienie, tak aby mogły bronić swoich praw w najlepszy możliwy sposób [40]. Ponadto w odniesieniu do skarg na akty instytucji Unii Trybunał zauważył, że termin odwołania biegnie od momentu, w którym dana osoba uzyskuje pełną wiedzę o treści i uzasadnieniu zaskarżonego aktu, tak aby mogła w pełni skorzystać z przysługującego jej prawa do odwołania [41]. Wreszcie przydatne jest przywołanie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w świetle którego termin na wniesienie środka zaskarżenia zaczyna biec od dnia, w którym skarżący mogą rzeczywiście zaznajomić się z orzeczeniem sądowym w *jego integralnej formie* [42].

101. Jedynie w przypadku, gdy sąd odsyłający, na podstawie tej analizy, dojdzie do wniosku, że rzeczywiście odwołanie rodziców zostało złożone po upływie terminu, powstanie kwestia ustalenia, czy termin określony w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 może zostać przedłużony, w sytuacji gdy wykonanie orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności nastąpiło przed doręczeniem wspomnianego orzeczenia stronie, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie.

39 Niejasność dotycząca nie *początkowej daty terminu*, ale *daty wniesienia odwołania*, występującą w pisemnych i ustnych uwagach HCC, została wyjaśnina na rozprawie: HCC wskazała pomyłkowo, że „notice of motion" wniesiono już w dniu 19 listopada 2017 r., a zatem w terminie dwóch miesięcy przysługującym do wniesienia odwołania, gdyby przyjąć, że wspomniany termin rozpoczął bieg w dniu 22 września 2017 r.; rodzice potwierdzili jednak na rozprawie, że wspomniane wskazanie było błędne i że wnieśli środek zaskarżenia w dniu 24 listopada 2017 r.

40 Zobacz wyrok z dnia 15 października 1987 r., Heylens i in. (222/86, EU:C:1987:442, pkt 15).

41 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 5 marca 1980 r., Könecke Fleischwarenfabrik/Komisja (76/79, EU:C:1980:68, pkt 7); z dnia 6 lipca 1988 r., Dillinger Hüttenwerke/Komisja (236/86, EU:C:1988:367, pkt 13, 14); z dnia 6 grudnia 1990 r., Wirtschaftsvereinigung Eisen- und Stahlindustrie/Komisja (C-180/88, EU:C:1990:441, pkt 22); z dnia 19 lutego 1998 r., Komisja/Rada (C-309/95, EU:C:1998:66, pkt 18 i nast.); czy też z dnia 23 października 2007 r., Parlament/Komisja (C-403/05, EU:C:2007:624, pkt 29 i nast.).

42 Zobacz w tym zakresie wyrok ETPC, 26 stycznia 2017 r., Ivanova i Ivashova przeciwko Rosji (CE:ECHR:2017:0126JUD000079714, § 57 i przytoczone tam orzecznictwo).

b) W przedmiocie możliwości przedłużenia terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 2 rozporządzenia nr 2201/2003

102. Zgodnie z art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 środek zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności należy wnieść w terminie jednego miesiąca, a dwóch miesięcy – gdy osoba, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, posiada zwykłe miejsce pobytu w państwie członkowskim innym niż to, w którym nastąpiło stwierdzenie wykonalności. Przedłużenie tego terminu z powodu dużej odległości jest wyłączone.

103. Ze względu na fakt, że art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowi jedynie, że niemożliwe jest przedłużenie tego terminu z powodu dużej odległości [43], nie jest wykluczone, aby termin ten został przedłużony z przyczyn *innych* aniżeli odległość [44].

104. A zatem, jak słusznie podnoszą rodzice, za taką dosłowną wykładnią przemawia okoliczność, że rozporządzenie nr 2201/2003 zawiera ponadto przepisy w bardzo wyraźny sposób ustanawiające możliwe wyłączenia, zakazy lub ograniczenia kompetencji danych sądów [45]. A zatem okoliczność, że wyłącznie przedłużenie ze względu na odległość jest w sposób wyraźny zakazane, jest wskazówką przemawiającą za tym, że prawodawca Unii nie zmierzał do wykluczenia przedłużenia terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003, z innych względów.

105. Interpretacja kontekstualna terminu na wniesienie środka zaskarżenia, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003, nie prowadzi do innnego rezultatu. I tak z systematyki art. 33 wynika, że cel terminu na wniesienie środka zaskarżenia, o którym mowa w art. 33 ust. 5 tego przepisu, polega na nieopóźnianiu wykonania orzeczeń wydanych w innym państwie członkowskim, których wykonalność została stwierdzona zgodnie z art. 31. O celu tym można wnioskować z okoliczności, że termin na wniesienie odwołania ma zastosowanie na podstawie art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 jedynie w odniesieniu do środków zaskarżenia *stron, przeciwko którym ma być uzyskane wykonanie*, a zatem w przypadkach, w których zostało wydane orzeczenie o stwierdzeniu wykonalności. Z kolei w art. 33 ust. 4 rzeczonego rozporządzenia nie został ustanowiony termin na wniesienie środka zaskarżenia przez *stronę wnoszącą o wykonanie* w sytuacji, w której zmierza ona do zaskarżenia odrzucenia przez sąd wniosku tej strony złożonego na podstawie art. 28 w celu uzyskania orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim.

43 Brzmienie francuskiej wersji rozporządzenia ([c]e délai ne comporte pas de prorogation à raison de la distance") nie jest przejrzyste, ale z innych wersji językowych wynika, że oznacza ono, że termin nie może być przedłużony z powodu odległości (zob. wersja angielska: „[n]o extension of time may be granted on account of distance"; wersja niemiecka: „[e]ine Verlängerung dieser Frist wegen weiter Entfernung ist ausgeschlossen"; wersja hiszpańska: „[d]icho plazo no admitirá prórroga en razón de la distancia"; wersja włoska: „[d]etto termine non è prorogabile per ragioni inerenti alla distanza"; wersja portugalska: „[e]ste prazo não é susceptível de prorrogação em razão da distância"; wersja niderlandzka: „[d]e termijn kan niet op grond van de afstand worden verlengd").

44 Stanowiska tego bronią również wybitni autorzy z zakresu prawa międzynarodowego prywatnego; zob. np. P.F. Schlosser, *EU-Zivilprozessrecht*, 2. Aufl., Beck, Munich 2003, s. 276 nr 9; P. Oberhammer, „Artykuł 43", *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, Vol. 10, 22. Aufl., Mohr Siebeck, Tübingen, 2011, s. 686, nº 11 [obie publikacje dotyczą art. 43 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1) (zwanego „rozporządzeniem Bruksela I"), który odpowiada art. 33 rozporządzenia nr 2201/2003]; P. Mankowski, :Art 33", *Brussels II bis Regulation*, Sellier, Munich 2012, s. 312 nº 38; K. Paraschas, „VO (EG) 2201/2003 Artykuł 33", *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 54. Aufl., Beck, Munich, 2018, nr 8. Ponadto w wyroku z dnia 11 sierpnia 1995 r., SISRO (C-432/93, EU:C:1995:262, pkt 15) Trybunał wydaje się w sposób wyraźny dopuszczać, na podstawie krajowych przepisów proceduralnych, odwołanie wniesione po upływie terminu dwóch miesięcy, o którym mowa w art. 36 akapit drugi konwencji z dnia 27 września 1968 r. (zwanej dalej „konwencją brukselską"), który to przepis odpowiada art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003.

45 Zobacz np. art. 1 ust. 3 rozporządzenia nr 2201/2003: „Niniejsze rozporządzenie nie ma zastosowania do […]"; art. 11 ust. 4 i 5: „Sąd nie może"; art. 22 i 23: „Orzeczenia […] nie uznaje się"; art. 24: „Jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenia nie może być badana."; art. 25: „Uznania orzeczenia nie można odmówić z tego powodu, że zgodnie z prawem państwa członkowskiego […] byłyby niedopuszczalne"; art. 26 i art. 31 ust. 3: „Orzeczenie nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej"; art. 31 ust. 1: „[…] osoba […] ani dziecko nie mają możliwości […] złożenia jakiegokolwiek oświadczenia"; czy też wreszcie art. 34: „Orzeczenie wydane w następstwie rozpoznania środka zaskarżenia może być zaskarżone tylko w drodze postępowań […]".

106. Wynika z tego, że przedłużenie terminu nie jest w szczególności wyłączone, gdy nie zachodzi ryzyko nieusprawiedliwionego opóźnienia wykonania orzeczenia, którego wykonalność została stwierdzona.

107. Tak jest w okolicznościach niniejszej sprawy, w których orzeczenie, co do którego został złożony wniosek o stwierdzenie wykonalności, zostało wykonane przed wniesieniem środka zaskarżenia, w związku z czym nie zachodzi ryzyko, że przedłużenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia mogłoby opóźnić wykonanie. Można nawet twierdzić, że w takim przypadku powinna istnieć możliwość, aby środek zaskarżenia wnoszony przez stronę, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie na podstawie art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003, był wniesiony, tak jak środek zaskarżenia strony, która wystąpiła z wnioskiem o stwierdzenie wykonalności, o którym mowa w art. 33 ust. 4 tego przepisu, bez ograniczenia terminem. Bez formułowania tak daleko idącego wniosku wystarczy stwierdzić, że w takim wypadku stosowanie terminu nie powinno być restrykcyjne.

108. Wynika z tego, że rozporządzenie nr 2201/2003 nie wyklucza, aby właściwy sąd udzielił przedłużenia terminu do wniesienia środka zaskarżenia, o którym mowa w art. 33 ust. 5 wspomnianego rozporządzenia [46]. Uregulowanie zasad proceduralnych każdego państwa członkowskiego należy w świetle zasady autonomii proceduralnej państw członkowskich do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego.

c) W przedmiocie zachowania równowagi w przypadku przedłużenia terminu do wniesienia środka zaskarżenia, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003

109. O ile rozporządzenie nr 2201/2003 nie wyklucza przedłużenia ani ponownego udzielenia [47] terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rzeczonego rozporządzenia, o tyle stosowanie tego terminu jest zasadą, od której wyjątki mogą występować tylko w należycie uzasadnionych przypadkach.

110. Ponadto kompetencja sądu krajowego do przedłużenia lub ponownego udzielenia wspomnianego terminu w takich przypadkach podlega zasadom równoważności i skuteczności [48].

111. Z jednej strony poszanowanie zasady równoważności, która oznacza, że zasady proceduralne regulujące środki odwoławcze mające na celu zapewnienie poszanowania praw przysługujących podsądnym na podstawie prawa Unii nie powinny być mniej korzystne niż te, które regulują podobne sytuacje o charakterze wewnętrznym [49], nie wydaje się wywoływać problemów w niniejszej sprawie. Z postanowienia o odesłaniu wynika bowiem, że prawo irlandzkie przyznaje sądowi kompetencję do przedłużania terminów na wniesienie środka zaskarżenia w należycie uzasadnionych przypadkach, w sytuacji gdy zastosowanie ma prawo krajowe [50].

46 Dla pełności analizy należy zwrócić uwagę, że wyroki Trybunału z dnia 4 lutego 1988 r. Hoffmann (145/86, EU:C:1988:61) i z dnia 16 lutego 2006 r., Verdoliva (C-3/05, EU:C:2006:113), przytoczone przez sąd odsyłający i przywołane przez HCC, nie podważają tej wykładni. A zatem Trybunał oczywiście zwrócił uwagę w swoich wyrokach na ścisły charakter terminu określonego w art. 36 konwencji brukselskiej, który odpowiada art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003. Jednakże w wyroku w sprawie Hoffmann Trybunał jedynie wskazał, że wykładni rozpatrywanego przepisu należy dokonywać w ten sposób, że strona, która nie złożyła środka zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności, o którym mowa w tym przepisie, nie może już podnieść na etapie wykonania słusznego powodu, który mogła podnieść w ramach środka zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności (wyrok z dnia 4 lutego 1988 r., Hoffmann, 145/86, EU:C:1988:61, pkt 34). Podobnie w wyroku Verdoliva Trybunał ograniczył się do rozstrzygnięcia, że samo powzięcie wiedzy o tym orzeczeniu przez stronę, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, nie powoduje rozpoczęcia biegu terminu określonego w tym artykule (wyrok z dnia 16 lutego 2006, Verdoliva, C-3/05, EU:C:2006:113, pkt 38).

47 Prawo niemieckie przewiduje nie przedłużenie, ale ponowne udzielenie terminu.

48 Zobacz moja opinia w sprawie Puškár (C-73/16, EU:C:2017:253, pkt 46, 47).

49 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 16 grudnia 1976 r., Rewe-Zentralfinanz i Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, pkt 5); z dnia 7 stycznia 2004 r., Wells (C-201/02, EU:C:2004:12, pkt 67); z dnia 21 grudnia 2016 r., TDC (C-327/15, EU:C:2016:974, pkt 90).

50 Zobacz w tym zakresie przepis prawa irlandzkiego przywołany w pkt 23 powyżej.

112. Z drugiej strony zgodnie z zasadą skuteczności krajowe szczegółowe zasady proceduralne nie mogą praktycznie uniemożliwiać lub nadmiernie utrudniać wykonywania praw przyznanych przez prawo Unii [51].

113. W tym przedmiocie należy w niniejszej sprawie zauważyć, że rozporządzenie nr 2201/2003, a w szczególności sekcja 2 rozdziału III tego rozporządzenia, równoważy przysługujące wnioskodawcy prawo do szybkiego zaspokojenia żądania z prawem strony, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, do sprzeciwienia się w skuteczny sposób w wezwanym państwie członkowskim wykonaniu orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim [52]. Ponadto i przede wszystkim u podstaw rozporządzenia nr 2201/2003 legł i całość przepisów ukształtował cel polegający na jak najlepszym zapewnieniu, że zostanie uwzględnione dobro dziecka, oraz czuwaniu nad zapewnieniem poszanowania praw podstawowych wynikających z art. 24 karty [53].

114. Wynika z tego, że kiedy sąd krajowy, tak jak w niniejszej sprawie sąd odsyłający, stosuje zasady proceduralne swojego prawa krajowego w celu podjęcia rozstrzygnięcia o przedłużeniu terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003, sąd ten powinien czuwać nad zapewnieniem skuteczności praw i celów przypomnianych w poprzednim punkcie. To wymaganie może narzucać w konkretnym przypadku przedłużenie terminu, jak również nakładać ograniczenia czasowe takiego przedłużenia. W ramach wyważenia, jakiego należy dokonać w tym celu, dany sąd powinien uwzględnić ogólną systematykę rozporządzenia, jak również całość kontekstu występującego w konkretnym przypadku.

115. W niniejszej sprawie sąd odsyłający powinien w tym zakresie rozważyć w szczególności omówione poniżej zagadnienia.

1) Waga przekroczenia terminu

116. Rozporządzenie nr 2201/2003 ma na celu nie tylko umożliwienie szybkiego wykonania orzeczeń, co do których złożono wniosek o stwierdzenie wykonalności, ale również zagwarantowanie pewności prawa w zakresie uznawania i wykonywania takich orzeczeń. Tymczasem umożliwienie zaskarżania już wykonanego orzeczenia bez żadnego ograniczenia w czasie mogłoby naruszać pewność prawa. Stanowisko to jest tym bardziej uzasadnione, że uchylenie orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności może doprowadzić do odwrócenia sytuacji faktycznej wywołanej pośpiesznym wykonaniem, a mianowicie w przypadku występującym w niniejszej sprawie – do powrotu dzieci do wezwanego państwa członkowskiego [54]. Sąd krajowy powinien zatem wziąć pod uwagę upływ czasu w stosunku do pierwotnie przewidzianego terminu. W niniejszej sprawie 48-godzinne opóźnienie, z którym został wniesiony środek zaskarżenia przez rodziców, jest nieznaczne w tym sensie, że przyjęcie środka zaskarżenia do rozpoznania nie wywołuje istotnej różnicy w stosunku do terminu ustanowionego w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003.

2) Cele rozporządzenia nr 2201/2003

117. Celem rozporządzenia nr 2201/2003 jest nie tylko ułatwienie uznania i wykonania orzeczeń dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej wydanych w innych państwach członkowskich, ale również uniknięcie stwierdzenia wykonalności takich orzeczeń, gdy sprzeciwiają się temu podstawy nieuznania, o których mowa w art. 23 wspomnianego rozporządzenia. Utrzymywanie się sytuacji

51 Zobacz orzecznictwo przywołane w przypisie 49 powyżej.

52 Zobacz w odniesieniu do art. 36 konwencji brukselskiej, który odpowiadał art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003, wyrok z dnia 16 lutego 2006 r., Verdoliva (C-3/05, EU:C:2006:113, pkt 26 i nast.), a także moja opinia w sprawie Verdoliva (C-3/05, EU:C:2005:722, pkt 38 i nast. oraz przytoczone tam orzecznictwo); podobnie, w odniesieniu do rozporządzenia nr 2201/2003, zob. wyrok z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 101).

53 Zobacz w szczególności motyw 33 rozporządzenia nr 2201/2003.

54 Zobacz punkt 64 powyżej.

faktycznej zaistniałej w związku z wydaniem orzeczeniem, co do którego zachodzi w sposób wyraźny podstawa nieuznania, którego wykonalność została stwierdzona i które zostało wykonane, mimo że strona, przeciwko której miało być uzyskane wykonanie, nie miała możliwości się temu sprzeciwić, wydaje się zatem bardziej problematyczne ze względu na skuteczność rozporządzenia nr 2201/2003 w związku z kartą aniżeli dopuszczenie odwołania wniesionego z 48-godzinnym opóźnieniem w stosunku do pierwotnie określonego terminu. Stanowisko to jest tym bardziej zasadne, że naruszenie skuteczności przepisów rozporządzenia nr 2201/2003 poprzez niezgodne z prawem wykonanie orzeczenia utrzymuje się tak długo, jak długo utrzymuje się sytuacja faktyczna zaistniała w wyniku wspomnianego wykonania [55].

3) Naruszenie prawa do skutecznego środka prawnego

118. W odróżnieniu od orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych objętych zakresem rozporządzenia nr 1215/2012, zwanego „rozporządzeniem Bruksela I bis” [56], jak również orzeczeń dotyczących prawa do osobistej styczności z dzieckiem oraz powrotu dziecka wymienionych w art. 40 rozporządzenia nr 2201/2003 [57], prawodawca Unii nie postanowił w sposób wyraźny, że orzeczenia dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej w rozumieniu rozporządzenia nr 2201/2003 nie będą podlegały procedurze stwierdzenia wykonalności. I tak, jak to podkreślił rząd polski w ustnym wystąpieniu na rozprawie, rozporządzenia Bruksela I bis i Bruksela II bis nie są identyczne w tym zakresie, ponieważ drugi spośród tych aktów ma na celu ochronę dobra dziecka. Ze względu na ich newralgiczny charakter i znaczenie wchodzących w grę praw dziecka i rodziców orzeczenia dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej nie podlegają w wezwanym państwie członkowskim automatycznemu wykonaniu, nad którym nie byłoby jakiejkolwiek kontroli. Wszczęcie postępowania w przedmiocie stwierdzenia wykonalności, o którym mowa w sekcji 2 rozdziału III rozporzadzenia nr 2201/2003, jest więc przesłanką niezbędną dla wykonania każdego orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego w innym państwie członkowskim [58].

119. Z kolei wspomniane postępowanie zostało ukształtowane w taki sposób, że obligatoryjnie obejmuje dwie fazy: zgodnie z art. 31 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 sąd rozpoznający wniosek wydaje orzeczenie niezwłocznie, przy czym ani osoba, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, ani dziecko nie mają możliwości złożenia w tym stadium postępowania jakiegokolwiek oświadczenia dotyczącego wniosku; jednakże w drugiej kolejności, przed wszczęciem wykonania w ścisłym znaczeniu uzyskanego w ten sposób orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności, osoba, przeciwko której został złożony wniosek o wykonanie, powinna mieć możliwość wniesienia środka zaskarżenia, aby móc w szczególności powołać się na jedną z podstaw nieuznania orzeczeń, o których mowa w art. 23 rozporządzenia [59] i sprzeciwić się wykonaniu we właściwym czasie.

120. Zgodnie z art. 52 ust. 1 karty wszelkie ograniczenia w korzystaniu z praw podstawowych są uzasadnione, jeżeli szanują istotę tych praw i gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają potrzebom ochrony praw i wolności innych osób.

55 Zobacz podobnie i analogicznie wyrok z dnia 10 kwietnia 2003 r., Komisja/Niemcy (C-20/01 i C-28/01, EU:C:2003:220, pkt 36).

56 Zobacz art. 39 rozporządzenia (UE) nr 1215/2012, zwanego „Bruksela I bis”.

57 Zobacz pkt 66 i 71 powyżej.

58 Zobacz wyrok z dnia 26 kwietnia 2012 r., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, pkt 118), a także moje stanowisko w sprawie Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:177, pkt 71 i nast.).

59 Zobacz podobnie wyrok z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 101). Zobacz podobnie w tym kontekście, w odniesieniu do art. 36 konwencji brukselskiej, który odpowiadał art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003, moja opinia w sprawie Verdoliva (C-3/05, EU:C:2005:722, pkt 41, 42): „Artykuł 36 stanowi […] uzupełnienie określonych w art. 27 oraz 28 konwencji [brukselskiej] materialno-prawnych względów prowadzących do odmowy uznania”. Ponadto również z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, że osoba, przeciwko której zostało wydane orzeczenie o stwierdzeniu wykonalności w innym państwie członkowskim Unii, a która korzysta z mechanizmu wzajemnego uznawania orzeczeń, powinna móc powołać się na wyraźnie niewystarczający charakter ochrony prawa zagwarantowanego przez Europejską konwencję praw człowieka. Jedynie bowiem w sytuacji, gdy nie występuje taki niewystarczający charakter, może mieć zastosowanie domniemanie równoważnej ochrony praw gwarantowanych przez konwencję w prawie Unii, a sądy państw członkowskich mogą zapewnić pełną skuteczność takiemu mechanizmowi wzajemnego uznawania; zob. wyrok ETPC, 23 maja 2016 r., Avotiņš przeciwko Łotwie (CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, § 116).

121. W tym zakresie Trybunał orzekł, że wyłącznie w nadzwyczajnych okolicznościach, w których konieczne jest szczególnie szybkie działanie i kiedy dobro dziecka bezwzględnie tego wymaga oraz kiedy środki tymczasowe przyjęte na podstawie art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003 nie są wystarczające, orzeczenie w sprawie stwierdzenia wykonalności przyjęte zgodnie ze wspomnianym rozporządzeniem może wyjątkowo, w drodze odstępstwa od ogólnej zasady, stać się wykonalne natychmiast po jego wydaniu i wykonane przed zakończeniem postępowania odwoławczego. Trybunał orzekł, że takie okoliczności występują w sytuacji, w której chodzi o wykonanie orzeczenia nakazującego przymusowe umieszczenie dziecka w zamkniętej placówce położonej w innym państwie członkowskim, w sytuacji gdy dziecko już wcześniej uciekło i kilkakrotnie podjęło próby samobójcze i gdy wyłącznie samo dziecko (a nie jego rodzice) sprzeciwia się powyższemu umieszczeniu [60].

122. Z okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym wynika w sposób wyraźny, że takie wyjatkowe okoliczności w żadnym razie nie występowały w niniejszej sprawie. W dniu bowiem, w którym pracownicy socjalni CFA i HCC przystąpili do wykonania orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności wydanego przez irlandzki High Court w dniu 21 września 2017 r. i zabrali dzieci do Anglii bez wiedzy rodziców, dzieci miały zapewnione bezpieczeństwo u rodziny zastępczej w Irlandii. Nie zachodziło zatem ani ryzyko kolejnej ucieczki rodziców z dziećmi, ani ryzyko naruszenia dobra dzieci, co wymagałoby natychmiastowego wykonania orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności.

123. Ponadto nie można zrozumieć, dlaczego potrzeba sprowadzenia dzieci do Anglii była tak nagła, że konieczne było uczynienie tego nawet przed doręczeniem orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności rodzicom, podczas gdy HCC pozwoliła na upływ dwóch tygodni pomiędzy uzyskaniem orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. a wniesieniem swojego wniosku o stwierdzenie wykonalności wspomnianego orzeczenia w dniu 21 września 2017 r.

124. Wreszcie natychmiastowe wykonanie orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności w niniejszej sprawie, polegające na sprowadzeniu dzieci do Anglii, mogło spowodować nienaprawialną szkodę ze względu na przynajmniej okresowe oddzielenie rodziców od dzieci. Trybunał orzekł, że w przypadku małych dzieci czas biologiczny nie może być mierzony według ogólnych kryteriów z uwagi na ich strukturę psychiczną i intelektualną oraz szybkość jej rozwoju [61]. Jak zauważył Trybunał, w tych warunkach separacja stwarza ryzyko pogorszenia relacji pomiędzy dziećmi, których dotyczy postępowanie, a ich rodzicami w sposób nienaprawialny, a także ryzyko wywołania nieodwracalnej szkody psychicznej [62]. Wynika z tego, że w niniejszej sprawie skuteczność prawa procesowego rodziców do skutecznego środka prawnego stanowiła warunek dla zapewnienia skuteczności ochrony ich prawa materialnego do poszanowania ich życia rodzinnego ustanowionego w art. 7 karty.

125. W tych okolicznościach nie jest konieczne, aby wypowiedzieć się w przedmiocie ustalenia, czy tego rodzaju ograniczenie prawa rodziców do skutecznego środka prawnego ustanowionego w art. 47 karty naruszyło zasadniczą treść tego prawa w rozumieniu art. 52 ust. 1 tejże karty. Wystarczy stwierdzić, że sposób postępowania władz irlandzkich i angielskich stanowił szczególnie poważne naruszenie podstawowego prawa rodziców do skutecznego środka prawnego, a postępowanie to nie było w żaden sposób konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa i dobra dzieci, a zatem nie było uzasadnione.

60 Zobacz wyrok z dnia 26 kwietnia 2012 r., Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, pkt 121 i nast.).

61 Wyrok z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 81).

62 Zobacz, ex multis, wyroki: z dnia 1 lipca 2010 r., Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, pkt 35, 36), z dnia 5 października 2010 r., McB. (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, pkt 28); z dnia 22 grudnia 2010 r., Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, pkt 39, 40).

4) Związek przyczynowy między uchybieniem terminowi a postępowaniem organu administracji

126. Oczywiście w sposób wyraźny nie zostało stwierdzone w niniejszej sprawie, że występuje związek przyczynowy między nieuzasadnionym naruszeniem prawa rodziców do skutecznego środka prawnego z jednej strony a okolicznością, że rodzice nie przestrzegali terminu, o którym mowa w art. 33 ust. 5 rozporządzenia nr 2201/2003 przy wniesieniu środka zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności z drugiej strony. Przedstawiciele rodziców wskazali ponadto, że to oni są odpowiedzialni za to opóźnienie, a nie rodzice [63].

127. Jednakże, jak słusznie zwraca uwagę sąd odsyłający, nie można wykluczyć, że postępowanie HCC oraz okoliczności sprawy w postępowaniu głównym, oceniane jako całość, były tego rodzaju, że wywołały u rodziców poczucie zniechęcenia, co skłoniło ich do uznania, że wniesienie środka zaskarżenia od orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności w Irlandii nie odniesie skutku, w sytuacji, w której orzeczenie to zostało wykonane zanim zostało im doręczone. W tych okolicznościach nie można wykluczyć, że takie zniechęcenie pozostaje w pośrednim związku przyczynowym z opóźnieniem we wniesieniu przez rodziców środka zaskarżenia.

128. A zatem w świetle okoliczności w sprawie w postępowaniu głównym, po pierwsze nie można wykluczyć, że zachodzi związek przyczynowy pomiędzy sposobem, w jaki HCC prowadziła sprawę zainteresowanej rodziny, a ucieczką tej rodziny do Irlandii [64].

129. Po drugie, orzeczenie angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r., na mocy którego dzieci zostały oddane pod opiekę państwa i zarządzono ich powrót, zostało podjęte pod nieobecność rodziców, w warunkach, w których, co zostało potwierdzone przez większą liczbę uczestników na rozprawie, jest co najmniej wątpliwe, by rodzice mieli rzeczywistą możliwość, aby być wysłuchanymi [65].

130. Po trzecie, wykonalność tego orzeczenia stwierdzono w Irlandii i bezzasadnie [66] zostało ono natychmiast wykonane, czemu rodzice nie mieli możliwości się sprzeciwić, chociaż ewidentnie byli w stanie przywołać niektóre podstawy nieuznania orzeczeń, o których mowa w art. 23 rozporządzenia nr 2201/2003 [67], a w szczególności okoliczność, że dokument HCC wszczynający postępowanie nie został im doręczony we właściwym czasie oraz że orzeczenie angielskiego High Court zostało wydane bez wcześniejszego umożliwienia rodzicom przedstawienia swojego stanowiska.

131. Po czwarte, jest w pełni logiczne, że po powrocie ich dzieci do Anglii rodzice najpierw próbowali zakwestionować orzeczenie angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. w Anglii.

132. Po piąte z kolei, Court of Appeal of England and Wales (sąd apelacyjny, Anglia i Walia) odmówił rodzicom wniesienia apelacji od wspomnianego orzeczenia z bardziej niż lakonicznym uzasadnieniem, które wydaje się nie uwzględniać wyraźnie problematycznego charakteru orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r. jeśli chodzi o ich prawo do bycia wysłuchanymi [68].

63 Zobacz punkt 46 powyżej.

64 Zobacz zwłaszcza pkt 33 i nast. powyżej.

65 Zobacz pkt 38 i 39 powyżej.

66 Zobacz punkt 125 powyżej.

67 Zobacz punkt 16 powyżej.

68 Zobacz punkt 45 powyżej. Treść wspomnianego orzeczenia jest następująca: „Zarzuty wnoszących odwołanie zawarte w pismach złożonych w tut. sądzie są pozbawione treści. [Wnoszący odwołanie] mieli możliwość uczestniczenia w rozprawie w dniu 8 września, lecz zamiast tego uciekli. Podnoszone obecnie argumenty techniczne dotyczące prawa do rzetelnego procesu, prawa do podróżowania oraz wykorzystania instytucji opieki nie są niczym poparte, tym bardziej że dzieci ponownie podlegają jurysdykcji tego sądu" (tłumaczenie własne).

133. Całokształt powyższych okoliczności mógł utrudnić i ostatecznie opóźnić wniesienie środka zaskarżenia przez rodziców w Irlandii [69], nawet jeśli sąd odsyłający zwraca uwagę, że ich zamiar wniesienia odwołania we właściwym terminie potwierdzają różne okoliczności faktyczne. A zatem, jak słusznie podkreślił przedstawiciel rodziców na rozprawie, ważne jest w tym kontekście, aby mieć na uwadze, że rodzice są osobami znajdującymi się w niekorzystnej sytuacji społecznej i finansowej, które bez wątpienia dysponowały mniejszymi środkami, aby zapewnić sobie obronę, aniżeli organ administracji, z którym pozostawały w sporze.

5) Zachowanie stron

134. W aktach sprawy nie ma żadnego dowodu, który pozwalałby sądzić, że uchybienie przez rodziców ustalonemu terminowi na wniesienie odwołania wynikało z zamiaru przewlekania, z chęci utrudniania czy też było próbą obejścia ustalonych terminów, inaczej niż w sytuacji, jaka miała miejsce w sprawie Hoffmann [70]. Przeciwnie, z okoliczności niniejszej sprawy wynika, że rodzice działali w dobrej wierze i uczynili wszystko, co możliwe, aby wnieść środek zaskarżenia w terminie.

135. Z kolei zostało już wskazane, że HCC oraz jego irlandzkie odpowiedniki nie wykazały w niniejszej sprawie należytej staranności [71]. W szczególności nie było uzasadnione pośpieszne wykonanie orzeczenia w sprawie stwierdzenia wykonalności [72]. Postępowanie tych organów administracji jest tym bardziej niewybaczalne, że chodzi o organy administracji, które, inaczej niż opuszczony rodzic w sytuacji „klasycznego" transgranicznego uprowadzenia, nie mają własnego interesu w powrocie dzieci, lecz powinny działać wyłącznie w celu jak najlepszej ochrony dobra tych ostatnich. Tymczasem sposób postępowania CFA i HCC w niniejszej sprawie nie był zgodny ze wspomnianym celem.

d) Wniosek pośredni

136. Z powyższej analizy wynika, że na pytania drugie i trzecie w sprawie C-325/18 PPU należy odpowiedzieć w ten sposób, że w sprawie dotyczącej zawartych w rozporządzeniu nr 2201/2003 przepisów odnoszących się do wykonywania orzeczeń sąd, przed którym toczy się postępowanie, jest na podstawie zasady autonomii procesowej państw członkowskich uprawniony do przedłużenia terminu do wniesienia środka zaskarżenia, o którym mowa w art. 33 ust. 5 wspomnianego rozporządzenia. Do sądu rozpoznającego sprawę należy ocena, na podstawie całości zgromadzonych dowodów i z uwzględnieniem zasad równoważności i skuteczności, czy należy udzielić takiego przedłużenia. Dokonując takiej oceny, wspomniany sąd może w szczególności wziąć pod uwagę okoliczność, że wykonanie orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności przed jego doręczeniem stronie, przeciwko której ma być uzyskane wykonanie, stanowiło nieuzasadnione naruszenie prawa tej strony do skutecznego środka prawnego, ustanowionego w art. 47 karty.

69 W tym zakresie Trybunał stwierdził w kontekście skarg przeciwko aktom instytucji Unii, że opóźnienie we wniesieniu środka zaskarżenia może mieścić się w koncepcji usprawiedliwionego błędu, w sytuacji gdy dana instytucja przejawiła w całości lub w decydującym stopniu zachowanie powodujące zrozumiałą wątpliwość w świadomości osoby podsądnej pozostającej w dobrej wierze (wyrok z dnia 15 maja 2003 r., Pitsiorlas/Rada i BCE, C-193/01 P, EU:C:2003:281, pkt 24). Zobacz również w tym kontekście wyrok ETPC, 6 grudnia 2001 r., Tsironis przeciwko Grecji (CE:ECHR:2001:1206JUD004458498, § 27 i nast.).

70 Zobacz przypis 46 powyżej.

71 Zobacz w szczególności pkt 122 i nast. oraz 128 i nast. powyżej.

72 Zobacz pkt 122 i nast. powyżej.

2. W przedmiocie nakazu (sprawa C-375/18 PPU)

137. Tak jak wskazano powyżej [73], po złożeniu wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie C-325/18 PPU rodzice wnieśli do sądu odsyłającego wniosek w przedmiocie środków tymczasowych, w którym żądali wydania przez wspomniany sąd nakazu zobowiązującego HCC do zaprzestania prowadzenia postępowania w przedmiocie adopcji niemowlęcia oraz do niewszczynania postępowania w przedmiocie adopcji dwojga starszych dzieci do czasu zakończenia postępowania głównego.

138. To w tych okolicznościach poprzez pytanie w sprawie C-375/18 PPU sąd odsyłający zapytuje Trybunał, czy prawo Unii, a w szczególności rozporządzenie nr 2201/2003 sprzeciwia się wydaniu nakazu, którego adresatem byłby organ administracji publicznej innego państwa członkowskiego, mającego na celu wprowadzenie zakazu wszczęcia przez ten organ postępowania w przedmiocie adopcji dzieci przed sądami tego innego państwa członkowskiego, chociaż tego rodzaju nakaz wydaje się niezbędny dla ochrony prawa stron do postępowania odwoławczego podjętego zgodnie z art. 33 ust. 5 wspomnianego rozporządzenia.

a) Uwagi wstępne

139. W swoim pytaniu sąd odsyłający podkreśla w szczególności okoliczność, że adresatem nakazu, którego wydania przez ten sąd dotyczy wniosek, byłby organ administracji publicznej innego państwa członkowskiego.

140. W tym zakresie należy zwrócić uwagę, że oczywiście nie jest wykluczone, że fakt wydania rzeczonego nakazu w stosunku do zagranicznego podmiotu publicznego może wywoływać w pewnych okolicznościach szczególne problemy w zakresie prawa konstytucyjnego i prawa międzynarodowego publicznego.

141. Jednakże, jak słusznie zwraca uwagę sąd odsyłający, w niniejszej sprawie nie chodzi o ingerencję w wewnętrzną suwerenność sądową, wykonawczą i administracyjną Zjednoczonego Królestwa, ponieważ nakaz, o którego wydanie zwrócono się do sądu odsyłającego, byłby skierowany do HCC jako strony w postępowaniu odwoławczym przed wspomnianym sądem. Z kolei to sama HCC wszczęła postępowanie o stwierdzenie wykonalności w Irlandii, a postępowanie przed sądem odsyłającym stanowi jedynie jego kontynuację. Wątpliwe jest zatem, aby HCC mogła obecnie się uchylać od skutków postępowania przed sądem odsyłającym. Założenie, zgodnie z którym państwo, które bierze udział w postępowaniu przed sądem innego państwa, podlega w ramach wszczętego w ten sposób postępowania sądowi tego państwa i nie może powołać się na swój imunitet jurysdykcyjny występuje zresztą również w europejskiej konwencji o immunitecie państwa [74].

142. W każdym wypadku do Trybunału nie należy ustalenie, czy w niniejszej sprawie fakt, że HCC jest organem publicznym innego państwa, mógłby stać na przeszkodzie skierowaniu do tego organu przez sąd odsyłający nakazu zabezpieczającego w ramach toczącego się przed tym sądem postępowania. Pytanie sądu odsyłającego ogranicza się bowiem do ustalenia, czy prawo Unii, a w szczególności rozporządzenie nr 2201/2003 nie sprzeciwia się takiemu nakazowi.

73 Zobacz pkt 51 i 52 powyżej.

74 Rada Europy, Seria traktatów europejskich, nr 74.

b) W przedmiocie zakazu anti-suit injunctions

143. W zakresie, w jakim sąd odsyłający opiera się na założeniu, że właściwa procedura adopcyjna w Zjednoczonym Królestwie jest postępowaniem sądowym, a przynajmniej wymaga wydania orzeczeń sądowych, wspomniany sąd zmierza do ustalenia, czy nakaz zobowiązujący HCC do zaniechania dalszego prowadzenia czy też niewszczynania takiego postępowania stanowiłby zakaz występowania przez HCC do właściwych sądów angielskich i zbliżałby się swoim charakterem do anti-suit injunction, zakazu niedozwolonego w świetle wyroków Trybunału w sprawach Turner[75] oraz Allianz i Generali Assicurazioni Generali[76].

144. Tytułem wstępu należy zwrócić uwagę, że z pisma wysłanego przez HCC do sądu odsyłającego w dniu 27 marca 2018 r. wynika, że postanowienie o umieszczeniu (placement order) zezwalające HCC na poszukiwanie potencjalnych rodziców adopcyjnych dla niemowlęcia i jego tymczasowe umieszczenie u nich zostało podjęte już w dniu 21 grudnia 2017 r.[77]. Ponadto HCC wskazuje, że przyszły wniosek mający na celu uzyskanie postanowienia o adopcji (adoption order) w odniesieniu do niemowlęcia powinien teraz zostać złożony przez tych potencjalnych rodziców adopcyjnych. Nie jest zatem w pełni jasne, czy fakt, że sąd odsyłający zobowiąże HCC do zaniechania dalszego prowadzenia postępowania w przedmiocie adopcji niemowlęcia, skutkowałby rzeczywistym zakazem występowania przez HCC do sądu angielskiego. Ponadto HCC potwierdziła na rozprawie w ramach niniejszego postępowania, że nie przewidywała wszczęcia postępowania w przedmiocie adopcji dwojga starszych dzieci.

145. W tych okolicznościach do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy nakaz, o którego wydanie wnoszą do tego sądu rodzice, rzeczywiście zawiera „element anti-suit" w tym znaczeniu, że zakazywałby on HCC wystąpienia do sądu angielskiego. Jeśli tak nie jest, nie wydaje się, aby orzeczenie takiego nakazu było problematyczne z punktu widzenia orzecznictwa Trybunału dotyczącego anti-suit injunctions.

146. W każdym wypadku należy stwierdzić, że nawet przy założeniu, iż skutkiem wydania nakazu zabezpieczającego przez sąd odsyłający byłoby okresowe uniemożliwienie, w oczekiwaniu na rezultat postępowania głównego, wystąpienia przez HCC do sądu angielskiego w przedmiocie adopcji niemowlęcia lub dwojga starszych dzieci, to taki nakaz nie byłby w każdym razie zabroniony na mocy rozporządzenia nr 2201/2003 ani innych przepisów prawa Unii.

147. Po pierwsze, nakaz, o którego wydanie w stosunku do HCC występują rodzice do sądu odsyłającego, stanowi nie *anti-suit injunction*, ale „freezing injunction" czy też „Mareva injunction". Taki nakaz ma na celu nie zakazanie stronie, w stosunku do której został on wydany, wystąpienia do innego sądu, ale uniemożliwienie tej stonie wywołania przed rozstrzygnięciem sporu nieodwracalnego faktu dokonanego, który pozbawiłby orzeczeniemakące zakończyć spór jakiejkolwiek skuteczności. Chodzi więc o utrzymanie aż do czasu rozstrzygnięcia sporu faktycznego status quo[78].

148. Po drugie, nawet przy założeniu, że taki freezing injunction obejmuje, w okolicznościach sprawy w postępowaniu głównym, „element anti-suit" w tym znaczeniu, że zakazywałby HCC wystąpienia do sądu angielskiego, nie mieściłby się on w zakresie stosowania orzecznictwa dotyczącego zakazu anti-suit injunctions.

75 Wyrok z dnia 27 kwietnia 2004 r., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228).

76 Wyrok z dnia 10 lutego 2009 r., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69).

77 Zobacz punkt 47 powyżej.

78 W sprawach finansowych, wspomniana freezing injunction wprowadza zakaz rozporządzania aktywami majątkowymi, będący instrumentem tymczasowej ochrony prawnej, który ma zapobiec temu, by aktywa należące do majątku dłużnika zostały – na skutek zbycia – usunięte z masy majątkowej, z której wierzyciel może później dochodzić zaspokojenia swoich roszczeń (zob. moja opinia w sprawie Meroni, C-559/14, EU:C:2016:120, pkt 2). Trybunał nie dostrzegał niestosownosci takiego nakazu, nawet gdy osoba, której mógłby on dotyczyć, nie została wysłuchana, o ile osoba ta miała możliwość powołania się na swoje prawa przed sądem przed wydaniem takiego nakazu (zob. wyrok z dnia 25 maja 2016 r., Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, pkt 54).

149. W tym zakresie Trybunał orzekł w sprawach Turner oraz Allianz i Generali Assicurazioni Generali, że anti-suit injunction, to znaczy w niniejszym przypadku nakaz mający na celu powstrzymanie danej osoby przed wszczynaniem lub dalszym prowadzeniem postępowania przed sądami innego państwa członkowskiego, jest niezgodny z konwencją brukselską i rozporządzeniem nr 44/2001, zwanym „rozporządzeniem Bruksela I", ponieważ taki nakaz jest niezgodny z zasadą, zgodnie z którą każdy sąd sam ustala, na podstawie znajdujących zastosowanie przepisów, czy jest właściwy do rozstrzygnięcia wniesionego do niego sporu [79]. Taka ingerencja w kompetencje sądu innego państwa członkowskiego jest zresztą niezgodna z zasadą wzajemnego zaufania, która stanowi podstawę wprowadzenia w życie systemu jurysdykcyjnego, do którego poszanowania zobowiązane są wszystkie sądy objęte zakresem stosowania wspomnianych instrumentów prawnych [80].

150. Jednakże uzasadnienie zakazu anti-suit injonctions nie może być zastosowane w okolicznościach niniejszej sprawy.

151. I tak w sprawach, w których Trybunał stwierdził niezgodność anti-suit injunctions z rozwiązaniami prawnymi przyjętymi w ramach systemu Bruksela–Lugano, wspomniane nakazy miały na celu uniemożliwienie stronie sporu zawisłego przed sądem państwa członkowskiego wszczęcia lub dalszego prowadzenia postępowania sądowego przeciwko drugiej stronie tego samego sporu i *w odniesieniu do tego samego przedmiotu sprawy* przed sądem innego państwa członkowskiego [81]. W takich okolicznościach anti-suit injunction wydany przez pierwszy sąd stanowi w istocie obejście zasad dotyczących właściwości sądów wynikających z uregulowań Bruksela–Lugano, jak również ingerencję we właściwość drugiego sądu do samodzielnego zastosowania tych zasad.

152. Jednakże, jak również zwrócił uwagę rząd Zjednoczonego Królestwa na rozprawie, w niniejszej sprawie sytuacja jest zupełnie inna.

153. Nie chodzi tu bowiem o uniemożliwienie HCC złożenia wniosku do sądu innego państwa członkowskiego w odniesieniu do tego samego przedmiotu sprawy co przedmiot sporu zawisłego przed sądem odsyłającym, ponieważ sądowe postępowanie w przedmiocie adopcji wszczęte lub prowadzone w dalszym ciągu w Anglii dotyczy zupełnie innego przedmiotu. W związku z tym, nie ma miejsca ani zawisłość sprawy, ani kolizja jurysdykcji między dwoma zaangażowanymi sądami.

154. To stanowisko jest zasadne tym bardziej, że rozporządzenie nr 2201/2003 reguluje rozstrzyganie konfliktów jurysdykcyjnych między sądami państw członkowskich wyłącznie w zakresie orzeczeń, które mieszczą się w zakresie stosowania tego rozporządzenia. A zatem orzeczenie w sprawie adopcji oraz związane z nią środki przygotowawcze nie mieszczą się w zakresie stosowania rozporządzenia nr 2201/2003, a zatem w sprawie w postępowaniu głównym konflikt w rozumieniu tego rozporządzenia nie występuje [82].

155. W rezultacie zasady wynikające z orzecznictwa dotyczącego anti-suit injunctions nie mogą w niniejszej sprawie stać na przeszkodzie wydaniu przez sąd odsyłający nakazu zabezpieczającego w stosunku do HCC, który zakazywałby HCC prowadzenia oraz wszczynania w Anglii postępowania w przedmiocie adopcji.

79 Wyroki: z dnia 27 kwietnia 2004 r., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, pkt 25); z dnia 10 lutego 2009 r., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, pkt 29); z dnia 13 maja 2015 r., Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, pkt 33).

80 Wyroki: z dnia 27 kwietnia 2004 r., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, pkt 24); z dnia 10 lutego 2009 r., Allianz i Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, pkt 30); z dnia 13 maja 2015 r., Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, pkt 34).

81 Wyroki: z dnia 27 kwietnia 2004 r., Turner (C-159/02, EU:C:2004:228, pkt 9 i nast.); z dnia 10 lutego 2009 r., Allianz et Generali Assicurazioni Generali (C-185/07, EU:C:2009:69, pkt 11 i nast.).

82 Zobacz podobnie wyrok z dnia 13 maja 2015 r., Gazprom (C-536/13, EU:C:2015:316, pkt 36).

c) W przedmiocie przydatności nakazu zabezpieczającego w okolicznościach postępowania głównego

156. W okolicznościach niniejszej sprawy ani ogólna struktura rozporządzenia nr 2201/2003, ani zasada wzajemnego zaufania, która legła u jego podstaw, nie stoją również na przeszkodzie wydaniu przez sąd odsyłający nakazu zabezpieczającego przeciwko HCC.

157. I tak art. 20 rozporządzenia nr 2201/2003 dopuszcza oczywiście środki tymczasowe jedynie w przypadku, gdy konieczne jest podjęcie przez sąd państwa członkowskiego takich środków w trybie pilnym w odniesieniu do osób lub aktywów znajdujących się w tym państwie członkowskim. Jednakże uprawnienie to jest wyraźnie przewidziane wyłącznie dlatego, że musi istnieć możliwość jego wykonywania w okolicznościach, w których stanowi ono odstępstwo od właściwości rzeczowej sądu innego państwa członkowskiego [83].

158. W związku z tym okoliczność, że wyraźnie przewidziane są tylko wymienione środki tymczasowe, nie zmienia w niczym faktu, że sądy państw członkowskich mogą w obszarach właściwości przyznanych im na mocy rozporządzenia nr 2201/2003 przyjąć środki tymczasowe w celu zapewnienia skuteczności prowadzonych postępowań.

159. Takie środki mogą okazać się niezbędne w przypadku takim jak niniejszy, w którym jedna ze stron, a mianowicie HCC, nie daje sądowi, przed którym sprawa się toczy, żadnej gwarancji, że zastosuje się do orzeczenia, ktore zostanie wydane w postępowaniu prowadzonym przed tym sądem zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003.

160. W tej sytuacji sąd odsyłający słusznie wskazuje, że, co oczywiste, zwykle nie jest konieczne wydawanie nakazu zabezpieczającego przeciwko będącemu stroną postępowania organowi publicznemu innego państwa członkowskiego, ponieważ organ ten powinien uczestniczyć w tym postępowaniu i dobrowolnie zastosować się do rozstrzygnięcia, jakie zostanie wydane w sprawie.

161. Jednakże, jak wynika z okoliczności faktycznych postępowania głównego, w przedmiotowej sprawie HCC uczestniczyła jedynie w postępowaniu odwoławczym przed irlandzkim High Court w przedmiocie orzeczenia stwierdzającego wykonalność wydanego przez irlandzki High Court w dniu 21 września 2017 r., które zostało zakończone w dniu 18 stycznia 2018 r. Z drugiej strony HCC zdecydowała, iż nie będzie uczestniczyć w postępowaniu odwoławczym wszczętym przez rodziców przed sądem odsyłającym w wyniku zaskarżenia przez nich orzeczenia irlandzkiego High Court z dnia 18 stycznia 2018 r. do sądu odsyłającego. Ponadto HCC poinformowała sąd odsyłający, że w żadnym przypadku nie ma zamiaru oddać dzieci oraz że zostało wszczęte postępowanie w przedmiocie adopcji niemowlęcia. HCC podniosła w tym zakresie, że sądy angielskie są właściwe do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy oraz że dzieci nie podlegają właściwości sądów irlandzkich. Stanowisko to wynika jednak, bez uszczerbku dla kwestii właściwości materialnej w niniejszej sprawie, z błędnej interpretacji rozporządzenia nr 2201/2003. Jak bowiem w szczególności potwierdziła to Komisja na rozprawie, wspomniane rozporządzenie w sposób wyraźny ustanawia właściwość sądów wezwanego państwa członkowskiego do rozpoznania środków zaskarżenia od orzeczeń stwierdzających wykonalność.

162. HCC powołała się przede wszystkim na rozporządzenie nr 2201/2003, aby uzyskać na swoją rzecz stwierdzenie wykonalności orzeczenia angielskiego High Court z dnia 8 września 2017 r., i w tym celu wszczęła postępowanie w przedmiocie stwierdzenia wyknalności zgodnie z art. 28 wspomnianego rozporządzenia. Następnie, działając wraz ze swoimi irlandzkimi odpowiednikami, dokonała obejścia obowiązków proceduralnych ustanowionych w tym rozporządzeniu poprzez wykonanie orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności przed doręczeniem wspomnianego orzeczenia rodzicom. Wreszcie HCC

83 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 23 grudnia 2009 r., Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, pkt 38).

stwierdziła, że aż do czasu rozstrzygnięcia w postępowaniu odwoławczym wszczętym w wyniku zaskarżenia orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności nie jest zobowiązana do uczestnictwa i nie zamierza zastosować się do orzeczenia wydanego przez właściwy sąd aż do zakończenia tego postępowania.

163. W tych okolicznościach HCC nie przedstawiła gwarancji koniecznych do stosowania zasad wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania, które przecież stanowią podstawę funkcjonowania mechanizmow ustanowionych na mocy rozporządzenia nr 2201/2003. A zatem, jak ostatnio zauważył Trybunał, system wzajemnego zaufania i wzajemnej pomocy oznacza, że uczestniczące organy krajowe powinny stworzyć warunki, w których ich odpowiedniki w innych państwach członkowskich będą w stanie udzielić pomocy w znaczący sposób i zgodnie z podstawowymi zasadami prawa Unii [84].

d) Wniosek pośredni

164. Na pytanie prejudycjalne w sprawie C-375/18 PPU należy odpowiedzieć w ten sposób, że prawo Unii, a w szczególności przepisy rozporządzenia nr 2201/2003 nie stoją na przeszkodzie temu, aby sąd państwa członkowskiego wydał przeciwko będącemu stroną postępowania przed tym sądem organowi publicznemu innego państwa członkowskiego nakaz zabezpieczający zakazujący temu organowi wszczynania lub dalszego prowadzenia postępowania w przedmiocie adopcji dzieci przed sądami tego innego państwa.

VI. Wnioski

165. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby na pytania prejudycjalne przedstawione przez Court of Appeal (sąd apelacyjny, Irlandia) w sprawie C-325/18 PPU Trybunał Sprawiedliwości odpowiedział w następujący sposób:

1) W razie stwierdzenia, że dzieci zostały bezprawnie uprowadzone z państwa członkowskiego, w którym mają miejsce zwykłego pobytu, do innego państwa członkowskiego, orzeczenie nakazujące powrót tych dzieci wydane przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia – poza procedurą ustanowioną w art. 11 rozporządzenia nr 2201/2003 i niezależnie od orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej – nie może być wykonane zgodnie z przepisami rozdziału III wspomnianego rozporządzenia. Jednakże wydane w takim przypadku przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej, które skutkuje powrotem dziecka do tego państwa członkowskiego, może zostać wykonane zgodnie ze wspomnianymi przepisami.

2) W sprawie dotyczącej zawartych w rozporządzeniu nr 2201/2003 przepisów odnoszących się do wykonywania orzeczeń sąd, do którego wniesiono sprawę, jest na podstawie zasady autonomii proceduralnej państw członkowskich właściwy do przedłużenia terminu na wniesienie środka zaskarżenia, o którym mowa w art. 33 ust. 5 wspomnianego rozporządzenia. Do właściwego sądu należy dokonanie oceny, na podstawie wszystkich zgromadzonych dowodów i z uwzględnieniem zasady równoważoności i skuteczności, czy należy udzielić takiego przedłużenia terminu. Dokonując takiej oceny, sąd może w szczególności wziąć pod uwagę okoliczność, że wykonanie orzeczenia stwierdzającego wykonalność przed jego doręczeniem stronie, przeciwko której miało być uzyskane wykonanie, stanowiło nieuzasadnione naruszenie prawa wspomnianej strony do skutecznego środka prawnego, o którym mowa w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

84 Zobacz wyrok z dnia 26 kwietnia 2018 r., Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, pkt 61).

166. Ponadto proponuję, aby Trybunał na pytanie przedłożone przez Court of Appeal (sąd apelacyjny, Irlandia) w sprawie C-375/18 PPU odpowiedział w następujący sposób:

Prawo Unii, a w szczególności przepisy rozporządzenia nr 2201/2003 nie stoją na przeszkodzie, aby sąd państwa członkowskiego wydał przeciwko będącemu stroną postępowania przed tym sądem organowi publicznemu innego państwa nakaz zabezpieczający zakazujący wspomnianemu organowi wszczynania lub dalszego prowadzenia postępowania w przedmiocie adopcji dzieci przed sądami tego innego państwa członkowskiego.